

«Teach for Qazaqstan»
Қоғамдық қоры құрылтайшыларының (қатысушыларының)
жалпы жиналысы шешіміне
16 қазандағы 2025 жылғы № 2 хаттамаға қосымша
Қосымша 3

**«TEACH FOR QAZAQSTAN» ҚОҒАМДЫҚ ҚОРЫНЫҢ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ ПЕН
ДИСКРИМИНАЦИЯНЫҢ БАРЛЫҚ ТҮРЛЕРІНЕ ҚАТЫСТЫ КЕШЕНДІ ТӨЗІМСІЗДІК
САЯСАТЫ**

Осы Саясат бекітілген күннен бастап
10 күнтізбелік күн өткен соң күшіне енеді.

кемінде әр 2 жыл сайын қайта қаралады.

Қайта қаралған күні: «__» _____ 20__ ж.
Жауапты тұлғаның Т.А.Ө., қолы: _____

Қайта қаралған күні: «__» _____ 20__ ж.
Жауапты тұлғаның Т.А.Ө., қолы: _____

Астана қ., 2025 ж.

Жалпы ережелер

1. Жалпы ережелер	4
2. Саясаттың мақсаты мен міндеттері	6
3. Саясат қағидаттары.....	6
4. Зорлық-зомбылық пен кемсітудің ұғымдары, түрлері және нысандары	9
5. Алдын ала реттеу тәртібі	13
6. Өтініштерді беру тәртібі.....	14
7. Қор Саясатын бұзуға ден қою шаралары.....	16
8. Жәбірленушілер мен хабарлаушыларды қорғау және қолдау	17
9. Зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің алдын алу шаралары.....	18
10. Балаларды қорғау саясаты.....	21
11. Қорытынды ережелер	23

Басшының үндеуі

«TEACH FOR QAZAQSTAN» қауымдастығының құрметті мүшелері,

Біз зорлық-зомбылықтың және кемсітудің кез келген түріне мүлде төзбеушілік қағидатына адал екенімізді мәлімдейміз. Мұндай әрекеттер адам құқықтарының бұзылуы және тең мүмкіндіктер қағидатына қатер төндіретін құбылыс ретінде қарастырылады, олар оқу мен еңбек етуге қолайлы қауіпсіз ортаны бұзады және жәбірленушілерге, әсіресе балалар мен жасөспірімдерге, орны толмас теріс салдарға алып келуі мүмкін.

Кез келген зорлық-зомбылық және кемсітушілік әрекеттері «Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының адалдығы мен беделіне нұқсан келтіреді. Бұл – тек жаһандық «Teach For All» қозғалысының өкілі ретінде ғана емес, білім беру саласында қызмет ететін ұйым ретінде де үлкен жауапкершілік.

Зорлық-зомбылық және кемсітушілік әрекеттерінің ешқандай ақтауы жоқ, олар «TEACH FOR QAZAQSTAN» қауымдастығының қызметінде ешбір жағдайда орын алмауы тиіс, мейлі ол айырмашылықтарға негізделсін не болмаса жеке жанжалдан туындасын.

Сонымен қатар, бұл саясат негізделген айырмашылықтарды кемсітушілік ретінде қарастырмайды, егер олар заңды мақсатты көздеп, сәйкес пропорцияда болса (мысалы, белгілі бір топтарды – балаларды, мүгедектігі бар адамдарды, жүкті әйелдерді – қорғауға бағытталған арнайы шаралар, халықаралық стандарттарға сәйкес, кемсітушілік болып саналмайды). Сондай-ақ, егер айырмашылық қауіпсіздік немесе кәсіби жарамдылық талаптарына байланысты заңда көзделген болса, бұл да бұзушылық болып есептелмейді (мысалы, кемелетке толмағандар үшін ауыр еңбекке тыйым салу – олардың денсаулығын қорғау мақсатында).

Осы саясатты қабылдай отырып, Қор өз қызметінде ең жоғары этикалық стандарттарға, адам құқықтарының ұлттық және халықаралық қағидаттарына, оның ішінде білім беру саласындағы нормаларға адал екендігін растайды.

Қордың құндылықтары гуманистік тәсілге негізделген, сондықтан Қор қауымдастығы мүшелерінің кез келген қарым-қатынасында қауіпсіздік, өзара құрмет пен жанашырлық мәдениетін қалыптастыру құпталады.

Біз бұл саясаттың зорлық-зомбылық пен кемсітудің кез келген түріне қарсы ағарту, алдын алу және жою шараларында тиімді құралға айналып, біздің қызметімізге немесе қауымдастыққа қатысы бар әрбір адам үшін қадірлі, қауіпсіз және сыйластық орта қалыптастырады деп сенеміз.

Сондай-ақ біз сенеміз: ересектер балалар үшін лайықты және қауіпсіз жағдай жасағанда, әр бала өзінің әлеуетін толық аша алады әрі бақытты балалық кезеңді бастан кешіреді.

Саясаттың түпкі мақсаты – нөлдік төзбеушілік мәдениетін қалыптастыру. Бұл — зорлық-зомбылық пен кемсітудің кез келген көрінісі дереу тоқтатылып, қауымдастықтың әрбір мүшесі қауіпсіз және сыйластық ортаны қолдауға жауапты екенін толық сезінетін атмосфера құру.

1. Жалпы ережелер

1. «Teach for Qazaqstan» қоғамдық қорының зорлық-зомбылық пен дискриминацияның барлық түрлеріне қатысты кешенді төзімсіздік саясаты (бұдан әрі – Кешенді саясат/Саясат) «Teach for Qazaqstan» қауымдастығында кез келген түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің алдын алу мақсатында қабылданған қағидаттарды, міндеттерді және шараларды айқындайтын кешенді құжат болып табылады. Кешенді саясат балаларды қорғау саясатын да қамтиды.

2. Осы Саясаттың мақсаттары үшін онда келесі терминдер, қысқартулар және анықтамалар қолданылады:

- 1) Қор – «Teach for Qazaqstan» Қоғамдық Қоры;
- 2) Қор басшысы – Қордың директоры немесе тиісті бұйрық пен сенімхат негізінде директордың міндетін атқарушы тұлға;
- 3) Қор басшылығы – Қор директоры және Қор қызметінің бағыттары бойынша директорлар;
- 4) TFQ қауымдастығы (қауымдастық) – TFQ басқару органдарының мүшелері мен қызметкерлері, амбассадорлар, «Teach for Qazaqstan» бағдарламасы мен жобаларының қатысушылары, кеңесшілер, сарапшылар, ассессорлар, тренерлер, фандрайзерлер (қаражат іздеумен және тартумен айналысатын тұлғалар), демеушілер, еріктілер, сондай-ақ TFQ басқаруымен және(немесе) TFQ атынан немесе онымен байланыстырылатын қызметті әртүрлі жағдайда (ақылы немесе тегін негізде, тұрақты немесе уақытша, жүйелі немесе жүйесіз, TFQ орналасқан жерде немесе қашықтан) жүзеге асыратын өзге тұлғалар;
- 5) бағдарлама – «Teach for Qazaqstan» білім беру бағдарламасы;
- 6) бағдарламаның қатысушылары – Қор жүзеге асыратын «Teach for Qazaqstan» бағдарламасына немесе жобаға қатысушылар немесе Қор жүзеге асыратын не қолдайтын өзге әлеуметтік жобаларға қатысушылар;
- 7) тьютор – бағдарлама (жоба) шеңберінде қатысушыларға әдістемелік және ұйымдастырушылық қолдау көрсететін Қор қызметкері;
- 8) серіктес мектеп – Қормен ынтымақтастық туралы меморандум жасасқан білім беру ұйымы;
- 9) балалар (бала) – Қордың серіктес мектептерінің оқушылары, кәмелеттік жасқа толған-толмағанына қарамастан;
- 10) баланың заңды өкілдері – баланың құқықтары мен мүдделерін қорғауды, білім мен тәрбиені қамтамасыз етуді ҚР заңнамасына сәйкес жүзеге асыратын ата-аналар, асырап алушылар (асырап алушы), қорғаншы, қамқоршы, патронаттық тәрбиеші, қабылдаушы ата-аналар, кәсіби тәрбиеші (тәрбиешілер) және оларды алмастыратын өзге тұлғалар;
- 11) ересек – балаға қатысы бар Қор қызметкері, бағдарлама қатысушысы, TFQ қауымдастығының өзге мүшесі, оқушының заңды өкілі, серіктес мектептің өкілі, Қордың жеткізушісі немесе 18 жасқа толған басқа да тұлға;
- 12) Жауапты тұлға – осы Саясатпен белгіленген функциялар мен міндеттерді жүзеге асыру үшін Қордың бұйрығы мен сенімхаты, шарт немесе лауазымдық нұсқаулық негізінде уәкілеттік берілген Қор қызметкері немесе өзге тұлға;
- 13) өтініш беруші – Қорға немесе оның серіктесіне кез келген сипаттағы зорлық-зомбылық немесе кемсітушілік (ЗК) туралы шағым не хабарлама жолдаған тұлға;
- 14) өтініш – Қорға жазбаша (қағаз және/немесе электрондық), ауызша, сондай-ақ бейнеконференция, бейнеөтініш арқылы жолданған хабарлама немесе шағым;
- 15) хабарлама – Қорға зорлық-зомбылық, кемсіту немесе өзге де жол берілмейтін тәжірибе фактісі не күдігі туралы хабарлайтын тұлғаның (куәгердің) өтініш нысандарының бірі;
- 16) Шағым — зорлық-зомбылыққа, кемсітушілікке немесе өзге де жол берілмейтін практикаға (оқиғаға) ұшырадым деп есептейтін тұлғаның жазбаша жүгіну нысандарының бірі;
- 17) Зардап шегуші — қандай да бір сипаттағы зорлық-зомбылық пен/немесе кемсітушілікке (ЗК) ұшыраған немесе ұшырау жағдайында болған тұлға;

18) Хабарлаушы (куәгер) — зорлық-зомбылық, кемсітушілік немесе өзге де жол берілмейтін практика фактісі туралы хабарлаған, бірақ зардап шегуші болып табылмайтын тұлға;

19) Айыпталушы — жүгінуші арызда зорлық-зомбылық, кемсітушілік немесе осы Саясатты бұзған әрекетті жасаған деп көрсеткен тұлға;

20) Бұзушы — ішкі тексеру нәтижесінде немесе өзге де тәсілдермен расталған зорлық-зомбылық, кемсітушілік немесе осы Саясаттың ережелерін бұзу фактісін жасаған тұлға;

21) Оқиға (инцидент) — бір реттік, қайталанатын немесе жалғасатын сипаттағы зорлық-зомбылық немесе кемсітушілік мінез-құлықты қамтитын жағдай;

22) Тәуекелді митигациялау — тәуекелдің туындау ықтималдығын азайтуға немесе оның теріс салдарын барынша азайтуға бағытталған шараларды (әрекет ету жоспарын) әзірлеу және қабылдау процесі;

23) ЗК — зорлық-зомбылық және/немесе кемсітушілік;

24) БҰҰ — Біріккен Ұлттар Ұйымы;

25) ҚР — Қазақстан Республикасы;

26) SLT — ағылшынша *Senior Leadership Team* — Қордың құрылымдық бағыт басшыларынан құралған кеңесші-консультативтік органы;

27) TFQ — «Teach for Qazaqstan».

2. Аталған Саясат «Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының Жарғысына, Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілеріне, сондай-ақ Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес әзірленді:

1) Қазақстан Республикасының Конституциясы (1995 жылғы 30 тамызда республикалық референдумда қабылданған);

2) Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясы (1948 жылғы 10 желтоқсан);

3) Білім беру саласындағы кемсітушілікпен күрес туралы ЮНЕСКО конвенциясы (1960 жылғы 14 желтоқсан);

4) Нәсілдік кемсітушіліктің барлық түрлерін жою туралы Халықаралық конвенция (1965 жылғы 21 желтоқсан);

5) Әйелдерге қатысты кемсітушіліктің барлық түрлерін жою туралы БҰҰ конвенциясы (1979 жылғы 18 желтоқсан);

6) Бала құқықтары туралы конвенция (1989 жылғы 20 қараша);

7) Мүгедектердің құқықтары туралы БҰҰ конвенциясы (2006 жылғы 3 желтоқсан);

8) 2015 жылғы 23 қарашадағы Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі;

9) 2002 жылғы 8 тамыздағы Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы Қазақстан Республикасының Заңы;

10) 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы;

11) Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 21 желтоқсандағы «Баланы травлядан (буллингтен) қорғау қағидаларын бекіту туралы» бұйрығы.

3. Осы Саясат Қор қызметінің барлық аспектілеріне және Қордың басқаруындағы немесе оның қызметіне қатысатын барлық тұлғаларға қолданылады (Қоғамдық Қор «Teach for Qazaqstan»-ның барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке мүлдем төзбеу жөніндегі Кешенді саясатына қатысты TFQ қауымдастығы мүшелерінің жауапкершілік матрицасы осы Саясаттың 1-қосымшасында келтірілген).

Қордың қызметіне, бағдарламаларына, жобаларына және іс-шараларына тікелей немесе жанама қатысы бар әрбір тұлға осы Саясатты сақтауға міндетті.

Саясат Қордың қызметтік, оқу (білім беру) қатынастарына, сондай-ақ Қордың қызметімен байланысты бейресми жағдайларға (мысалы, іссапарлар, экскурсиялар, конференциялар, тренингтер кезінде), сонымен қатар Қор қызметі аясында пайдаланылатын электрондық коммуникациялар мен әлеуметтік желілерге де қолданылады.

Саясаттың мазмұны Қормен ынтымақтастық басталған кезде қауымдастық мүшелеріне таныстырылады.

Қор қызметкерлері мен бағдарлама қатысушылары осы Саясатпен қол қойып танысады (осы Саясаттың 2-қосымшасына сәйкес міндеттеме нысаны бойынша).

Еріктілермен, жеткізушілермен және басқа да серіктестермен жасалатын шарттарға осы Саясаттың негізгі ережелері енгізіледі.

Серіктес мектептердің оқушылары мен олардың заңды өкілдері балалардың кез келген қысымнан қорғалу құқығын түсіндіруді қамтитын Саясаттың негізгі ережелерімен жас ерекшеліктеріне сай нысанда (мысалы, жадынамалар, нұсқаулықтар арқылы) таныстырылады.

Қордың серіктес ұйымдарына, серіктес мектептердің командаларына, жергілікті қауымдастықтарға, органдар мен ұйымдарға осы Саясаттың ережелерін ұстану ұсынылады.

2. Саясаттың мақсаты мен міндеттері

4. Осы Кешенді саясаттың **мақсаты** – әрбір балаға және TFQ қауымдастығының әрбір мүшесіне қысым, қорлау және әділетсіз қарым-қатынассыз қауіпсіз, құрметке және инклюзивтілікке негізделген орта қамтамасыз етілуін, сондай-ақ қорғануға және көмекке қол жеткізуді қамтамасыз ету.

5. Саясаттың міндеттері:

1) Қор мен оның қауымдастығы қызметінде зорлық-зомбылықтың және кемсітудің кез келген түріне жол берілмейтінін түсінуге ықпал ету және мұндай әрекеттерді қатаң түрде тыйым салатын мінез-құлық стандарттарын бекіту;

2) зорлық-зомбылық пен кемсітудің алдын алу және оларға ден қою қағидаттарын айқындау;

3) қауымдастық мүшелерін зорлық-зомбылық пен кемсітудің белгілерін тануға және адам құқықтарын белсенді қорғауды қамтамасыз етуге үйрету;

4) жәбірленушілер мен хабарлаушылардың құқықтары мен мүдделерінің қорғалуын қамтамасыз ету;

5) бұзушылықтар туралы шағымдар мен хабарламаларды беру тәртібін, сондай-ақ Қордың олар бойынша әрекет ету тәртібін белгілеу;

6) зорлық-зомбылыққа немесе кемсітушілікке жол берген адамдар ішкі қағидалар мен Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген ең қатаң шараларға дейін жауапкершілікке тартылатынына кепілдік беру.

3. Саясат қағидаттары

6. Осы Саясаттың мақсаттарына тиімді қол жеткізу үшін Қор келесі негізгі қағидаттарды басшылыққа алады:

1) Теңдік және инклюзивтілік

Әрбір адамның тең құқықтары мен қадір-қасиеті бар.

Қордың барлық бағдарламалары мен жобаларына қатысу мүмкіндіктерінің теңдігі қамтамасыз етіледі, кез келген белгі бойынша кемсітуге немесе шеттетуге жол берілмейді.

Саясат этникалық, мәдени, гендерлік және басқа да әртүрлілікті құрметтейтін және әрбір адамның үлесі бағаланатын инклюзивті ортаны құруға бағытталған, ал инклюзивті мінез-құлықтың жүйелі көрінісі үлгі бола алады.

2) Адам қадір-қасиеті мен жеке қолсұғылмаушылығын құрметтеу

Қарым-қатынастар өзара құрмет қағидаттарына негізделеді.

Жеке тұлғаның ар-намысы мен қадір-қасиетін қорлайтын, физикалық немесе психологиялық қолсұғылмаушылыққа нұқсан келтіретін мінез-құлыққа жол берілмейді.

Әрбір адам қорлаусыз, қауіп-қатерсіз немесе жағымсыз назарсыз қауіпсіздікте болуға құқылы.

Әсіресе, Қор балаларды зорлық-зомбылықтың және қанаудың кез келген түрінен қорғауға ерекше көңіл бөледі және бұл ретте БҰҰ-ның Бала құқықтары туралы конвенциясында бекітілген баланың мүддесінің басымдығы қағидатын басшылыққа алады.

3) Нөлдік төзбеушілік

Зорлық-зомбылық немесе кемсіту туралы кез келген шағым, оның мәні болмашы көрінсе де, дереу қаралады.

Шағымдардың болмауы мәселенің жоқтығының белгісі болып саналмайды – Қор зардап шеккендердің құқық бұзушылықтар туралы айтуға қорықпайтын ашық мәдениетін қолдайды.

Қор басшылығы нөлдік төзбеушілік атмосферасын – яғни зорлық-зомбылық пен кемсіту тек ресми түрде тыйым салынбайтын, сонымен бірге барлық деңгейде қабылданбайтын және айыпталатын мәдениетті қалыптастыру үшін ерекше жауапкершілік алады. Қордың әрбір қызметкері өз үлгісімен осы Саясатқа адалдығын көрсетеді.

Қауымдастықтың әрбір ересек мүшесі балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың алдын алуда және оны болдырмауда өзінің рөлін түсінеді.

Баланың қауіпсіздігі мен қорғалуы Қор қызметіндегі басты басымдық болып табылады.

TFQ қауымдастығының кез келген мүшесіне қатысты балаларға жыныстық сипаттағы зорлық-зомбылық әрекеттері, сондай-ақ балалармен кез келген ерікті интимдік қарым-қатынас немесе мұндай қарым-қатынастар орнатуға ұмтылу өрескел теріс қылық болып табылады және Қор тарапынан дереу әрекет етуді, соның ішінде ішкі істер органдарына хабарлауды және құқықтық қатынастарды тоқтатуды көздейді.

4) Әр адамның бұзушылықтардың алдын алу міндеті

Қор әрбір қызметкерден, бағдарлама қатысушысынан және TFQ қауымдастығының өзге де мүшелерінен зорлық-зомбылықтың, кемсідудің, қорлаудың және басқа адамдардың ар-намысына нұқсан келтіретін кез келген әрекеттерді болдырмайтын қолайлы моральдық-психологиялық ахуал қалыптастыруды күтеді.

Куә болған жағдайда әрекетсіздік таныту — мысалы, қысым көрсету немесе кемсіту оқиғасы — осы Саясаттың рухына қайшы келеді. Осылайша, қауымдастықтың барлық мүшелері тек өзінің жеке мінез-құлқы үшін ғана емес, сонымен қатар басқа адамдардың орынсыз әрекеттеріне жауап қатуға да жауапты (мысалы, бұзушылықты сабырлы, құрметпен және агрессиясыз тоқтату, шекараларды нақты белгілеу және диалог мәдениетін сақтау арқылы немесе бұзушылық туралы хабарлау арқылы).

Егер сізде қауымдастық мүшесінің қандай да бір зорлық-зомбылық немесе кемсіту әрекеттерін жасағаны туралы ақылға қонымды алаңдаушылық немесе күдік (тіпті тек қауесет негізінде болса да), әсіресе балаларға қатысты немесе жыныстық сипаттағы зорлық-зомбылыққа байланысты болса, Қордың ресми ақпарат беру арналары арқылы хабарлауыңыз қажет.

Осындай ақылға қонымды күдіктер туралы хабарламау — Қордың ішкі тергеуін бастау үшін жеткілікті негіз болып табылады. Сонымен қатар, әдейі жасалған (жалған немесе арандатушылық сипаттағы) шағымдар осы Саясатты өрескел бұзу болып саналады және жеке тергеуге жатады.

TFQ қауымдастығының мүшелеріне балалармен жеке хат алмасуға тыйым салынады, тіпті бұл бастаманы бала жасаған жағдайда да.

TFQ қауымдастығының мүшелеріне балалардың (баланың) фотосуреттерін, бейнежазбаларын түсіруге немесе олармен бірге (селфи түрінде болса да) түсірілімге қатысуға тыйым салынады, тіпті бұл бастаманы балалар жасаған жағдайда да.

Бұған тек балалардың (баланың) заңды өкілінің жазбаша келісімімен Қор және (немесе) серіктес мектеп ұйымдастырған іс-шаралар аясында жүргізілген түсірілім жатады.

Күрделі немесе даулы жағдайларды болдырмау үшін оқушымен немесе қарсы жынысты әріптеспен оңаша қалмауға кеңес береміз.

5) Құпиялық және жеке өмірге құрмет

Барлық зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке (НД) қатысты хабарламалар құпиялықпен қаралады.

Ақпарат тек жағдайды қарау және шешуге тікелей қатысатын немесе тиісті шаралар қабылдау үшін тартылуы қажет тұлғаларға ғана беріледі.

Фондта ішкі тергеу жүргізу ережелеріне сәйкес, НД туралы хабарламаларды қарау процесіне қатысушы әрбір адам құпиялық жөніндегі міндеттемеге қол қояды.

Жәбірленушінің, хабарлаушының немесе куәгерлердің жеке басын жария ету тек олардың келісімімен немесе жағдайды талдау және шешім қабылдау үшін қажетті көлемде ғана рұқсат етіледі.

Оқиғаға қатысушылардың жеке деректері Қазақстан Республикасының жеке деректер саласындағы заңнамасына сәйкес қорғалады.

Фонд балалардың жеке өмірін қорғауға ерекше назар аударады – мәселе туралы хабарлаған және (немесе) қатыгездікке, зорлық-зомбылыққа ұшыраған бала туралы ақпарат, сондай-ақ балаларға қатысты тергеу туралы мәліметтер Фонд ішінде де шектеулі түрде таратылады, стигматизацияға (әлеуметтік таңбалауға) жол бермеу үшін.

НД туралы хабарламаға қатысты ағымдағы немесе аяқталған тергеу туралы ақпаратты үшінші тұлғаларға әдейі немесе байқамай жария ету — осы саясатты өрескел бұзу болып саналады және ішкі тергеу жүргізуге негіз болады.

Сонымен қатар, егер қарау нәтижесінде жалған айыптау немесе көрінеу жалған донос жасау фактілері анықталса, мұндай арызбен қасақана немесе недобросовестно әрекет еткен тұлға да жауапқа тартылуы мүмкін – әр адам адал және әділ әрекет етуге міндетті.

6) Жедел әрекет ету және тиімділік қағидаты
 Қор НД туралы әрбір мәліметке барынша жылдам әрекет етуге ұмтылады. Мұндай өтініштер дереу қаралады, ал тергеп-тексеру жағдайдың күрделілігіне қарай ақылға қонымды және барынша қысқа мерзімде жүргізіледі. Процесті созу жол берілмейтін жағдай болып табылады, өйткені бұл жәбірленушіге әрі қарай зиян келтіруі мүмкін, сондай-ақ жұмыс немесе оқу ортасына әсер етуі ықтимал. Сонымен бірге, қараудың толықтығына нұқсан келтірмейтіндей жылдамдық пен сапа арасында тепе-теңдікті сақтау маңызды.

7) Жәбірленушіні қолдауға бағытталу қағидаты
 НД-ға қарсы әрекет ету барысында негізгі назар жәбірленушінің құқықтары мен әл-ауқатын қорғауға аударылады. Қажет болған жағдайда Қор жәбірленушіге медициналық, психологиялық немесе заң көмегін алуға жәрдем көрсетеді. Бұдан бөлек, жәбірленуші үшін оқиға салдарын жою — жайлы ортаны, беделін және қауіпсіздік сезімін қалпына келтіру — басым міндет болып табылады. Егер жағдай балаға қатысты болса, онда оның қорғалуын, қауіпсіздігі мен әл-ауқатын қамтамасыз ету, сондай-ақ оның физикалық, әлеуметтік және психологиялық қажеттіліктерін қанағаттандыру басты басымдық болып табылады.

8) Қудалауға тыйым салу (репрессиялардың болмауы) қағидаты
 НД туралы хабарлаған адамдарға қысым көрсету, қорқыту, жазалау немесе теріс әсер ету нысанындағы кез келген әрекеттерге қатаң тыйым салынады. НД-ға адал ниетпен шағым бергені немесе құқық бұзушылық туралы ақпарат ұсынғаны үшін ешбір шағымданушы, хабарлаушы немесе куә жұмыстан шығаруға, лауазымының төмендеуіне, құқықтарының шектелуіне, қорлауға немесе өзге де жағымсыз салдарға ұшырамауы тиіс. Бұл қағидатты бұзу (мысалы, кек алу әрекеті, дұшпандық атмосфера құру және т.б.) өзі бөлек өрескел бұзушылық ретінде қарастырылады және оны жасаған адамға қатысты қатаң шаралар қолдануға негіз болады. Аталған қағида, әсіресе, шағымданушы немесе хабарлаушы бала болған жағдайда ерекше маңызды – мұндай жағдайда ешбір педагог, мұғалім немесе қатарлас бала екінші баланы басқалардың теріс мінез-құлқы туралы мәліметпен бөліскені үшін сәуге немесе жазалауға тиіс емес.

9) Қудалауға тыйым салу (репрессиясыздық қағидаты)
 Насильділік пен дискриминация туралы хабарлаған адамдарға қандай да бір қысым, қорқыту, жазалау немесе теріс әсер көрсетуге қатаң тыйым салынады. Насильділік немесе дискриминация фактісі туралы арызды адал ниетпен берген немесе осындай бұзушылық туралы ақпарат ұсынған арыз беруші, хабарлаушы немесе куә жұмыстан босатылуға, лауазымының төмендетілуіне, құқықтарының шектелуіне, қорлыққа немесе өзге де жағымсыз салдарға ұшырамауы тиіс.

Бұл қағидатты бұзу (мысалы, кек қайтару әрекеті, дұшпандық атмосфера құру және т.б.) – өзі жеке тәртіптік теріс қылық болып саналады және қудалауды бастаған адамға қатысты қатаң шаралар қабылдау үшін негіз болады. Аталған қағидат әсіресе, егер арыз беруші немесе хабарлаушы бала болса, аса маңызды – ешбір тәрбиеші, мұғалім немесе құрдас басқа адамның теріс мінез-құлқы туралы ақпаратпен бөліскен балаға кінә тақпауы немесе жазаламауы тиіс.

10) жауапкершіліктің бұлжымайтыны және әділ жазалау
 Қор қызметкері, бағдарлама қатысушысы, жеткізуші, серіктес немесе TFQ қауымдастығының өзге де мүшесі НД (зорлық-зомбылық, кемсітушілік немесе өзге де қолайсыз әрекеттер) фактісі туралы ақпараты болған жағдайда, ішкі тергеп-тексеру процесіне қатысуға міндетті. Қор НД фактісі дәлелденген жағдайда, құқық бұзушының Қордағы мәртебесі мен еңбегіне қарамастан, оған лайықты шаралар қолданылатынына кепілдік береді. Бұлжымайтын жауапкершілік қағидатының мәні – егер құқық бұзушылық дәлелденсе, құқық бұзушы жазадан құтылмайды. Бұл әділдікті қалпына келтіру, құқық бұзушылықтардың қайталануын болдырмау және Қор мен осы Саясатқа деген сенімді сақтау үшін қажет. Жауапкершілік шаралары құқық бұзушылықтың ауырлығына қарай заңнамаға сәйкес пропорционалды түрде қолданылады.

11) заңнама мен халықаралық стандарттарға сәйкестік
 Осы Саясатты іске асыру Қазақстан Республикасының заңнамасына, сондай-ақ Қазақстан ратификациялаған адам құқықтары саласындағы халықаралық шарттардан туындайтын міндеттемелерге қатаң сәйкес жүзеге асырылады. Жауапкершілік шараларын таңдау кезінде Қор Қазақстан Республикасының заңнамасын басшылыққа алады. Егер орын алған жағдай ҚР заңнамасына сәйкес қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылық белгілерін қамтыса, Қор зардап шеккен тұлғаның мүдделерін қорғауды басшылыққа ала отырып әрекет етеді, бірақ бұл ретте құқық қорғау органдарына жүгінуге кедергі келтірмейді және мемлекеттік қорғау тетіктерін алмастырмайды. Керісінше, егер жеткілікті негіздер болса, Қор құқық бұзушыны заңнамаға сәйкес жауапкершілікке тартуға жәрдемдеседі. Осылайша, Саясат мемлекеттік құқық қорғау тетіктерін толықтырады, бірақ оларды алмастырмайды, және ең алдымен, ұлттық және халықаралық құқықпен бекітілген жәбірленушінің құқықтарын сақтауға бағытталады.

4. Зорлық-зомбылық пен кемсітудің ұғымдары, түрлері және нысандары

7. Кемсітушілік пен зорлық-зомбылық өзара тығыз байланысты. Кемсітушілік зорлық-зомбылық үшін негіз қалыптастырып, қоғамда теңсіздікті орнықтырады және осындай көріністерді ақтап шығады. Өз кезегінде, зорлық-зомбылық кемсітушілік тәжірибелерді сақтап қалудың құралына айналады.

8. Осы Саясаттың міндеттерінің бірі – қауымдастық мүшелерін зорлық-зомбылық пен кемсітудің көріністерін танып-білуге үйрету.

Бұл не үшін маңызды:

1) Хабардарлықты арттыру;

Көптеген адамдар кейбір әрекеттерді (мысалы, жұмыс орнындағы жыныстық сипаттағы пікірлер немесе отбасындағы қаржылық бақылау) зорлық-зомбылық деп есептемейді. Мұндай білімсіздік жағдайында адам бұл әрекеттерді «қалыпты» немесе «жеке іс» деп қабылдауы мүмкін.

2) Құқықтық қорғау;

Зорлық-зомбылық пен кемсітуді ерте анықтау – оларды тоқтатып, құқық бұзушыны жауапкершілікке тартудың тиімді жолы. Егер адам құқықбұзушылықтың атауын және оның заңдық біліктілігін білсе, ол полицияға, сотқа немесе жұмыс берушіге дұрыс жүгінуі мүмкін.

3) Алдын алу шаралары;

Адамдар тіпті «жеңіл» түрдегі (мысалы, қорлау, орынсыз ұсыныстар) әрекеттердің де зорлық-зомбылыққа жататынын ұққан сайын, бұл ауыр қылмыстарға ұласу қаупі азаяды.

4) **Әлеуметтік норма қалыптастыру;**

Қоғам белгілі бір әрекеттердің шегін анықтайды – не нәрсе қабылданады, ал не нәрсе құқықты бұзады (мысалы, 30 жыл бұрын жыныстық қысым көбінесе жасырын қалатын, ал қазір бұл көптеген елдерде мойындалған проблемаға айналды). «Кемсітушілік», «буллинг», «жыныстық қысым көрсету» сияқты атаулардың болуы – жәбірленушіге бұл мәселеде жалғыз емес екенін және оны қорғаудың заңды тетіктері бар екенін көрсетеді.

9. Әрбір адам жынысына, жасына, ұлтына, әлеуметтік мәртебесіне немесе өзге де сипаттамаларына қарамастан тең қарым-қатынасқа және құрметке құқылы. Алайда тәжірибеде бұл құқық жиі бұзылады. Әлеуметтік зорлық-зомбылықтың ең кең тараған нысандарының бірі – **кемсітушілік**. Бұл – адамның белгілі бір топқа жататындығы немесе белгілі бір белгісіне байланысты оған негізсіз ерекшелік, алып тастау немесе басымдық көрсету арқылы құқықтары мен бостандықтарының шектелуіне немесе қадір-қасиетінің тапталуына әкелетін әрекет.

Кемсітушіліктің **тікелей** және **жанама** түрлерін ажыратуға болады.

Тікелей кемсіту – адамның қандай да бір жеке белгісі негізінде өзге тұлғалармен салыстырғанда тең жағдайларда құқықтарының шектелуі немесе өзгеше көзқарас танытуы (мысалы, мүгедектігі немесе жүктілігі себепті үміткерді жұмысқа қабылдаудан бас тарту; қандай да бір адаммен жұмыс істеуден бас тарту, әділетсіз жұмыс бөлінісі немесе әдейі оқшаулау; белгілі бір тұлғаны белгілі бір сипаттамамен байланыстырады деген болжам негізінде шеттету – бұл стереотиптер мен алалаушылыққа негізделген).

Жанама кемсіту – заңнама, саясат немесе тәжірибе сырттай бейтарап көрінгенімен (тікелей кемсітуге жол бермейтін нормаларсыз), іс жүзінде белгілі бір адамдар тобына теріс әсер етуі немесе бір қарағанда қолжетімді көрінетін мүмкіндік шын мәнінде белгілі бір тұлғалар үшін, олардың мәртебесіне байланысты, қолжетімсіз болып шығуы (мысалы, лауазымдық міндеттермен байланысты емес талаптардың енгізілуі, бұл белгілі бір жыныстағы, жастағы немесе ұлттағы үміткерлердің пропорционалды емес түрде қабылданбауына алып келеді; мүгедектігі бар тұлға үшін физикалық кедергілер – ол өзге кандидаттармен салыстырғанда тең жағдайда емес).

10. **Кемсідудің көрініс табуы мүмкін:**

1. Түрлі салаларда – еңбекке орналасу және еңбек қатынастары, білім беру, қызметтер мен тауарлар ұсыну, іс-шараларға қатысу мүмкіндігі және т.б.;

2. Өртүрлі белгілер бойынша (тіл, жыныс, этникалық тиесілігі, жыныстық сәйкестік, дін, жас, мүгедектік, әлеуметтік мәртебе, сыртқы келбет және т.б.), мысалы:

Тілдік кемсіту – адамның немесе әлеуметтік топтың тілі, акценті немесе диалектісі үшін кемсітілуі (мысалы, шетел азаматының айтылу ерекшеліктері үшін мазақталуы);

Нәсілшілдік – адамдарды нәсілдерге бөлуге негізделген және бір нәсілдің басымдығын ұстанатын идеология немесе көзқарастар жүйесі;

Шовинизм – басқа халықтарды кемсіту, қанау және езуді ақтауға бағытталған ұлттық басымдық идеологиясы;

Колоризм – бір этникалық немесе нәсілдік топтың ішінде тері түсінің күңгірт болуына қатысты алалаушылық;

Луказизм (лукизм) – адамның сыртқы келбетіне қарай теріс көзқарас немесе алалаушылық;

Эйблизм – денсаулығында немесе дамуда ерекшеліктері бар адамдарға қатысты кемсіту, сондай-ақ олар жайлы стереотиптерді тарату;

Эйджизм – адамның жасына қарай кемсіту.

11. **Қор кез келген түрдегі, нысандағы және көріністегі кемсітушілікке қатаң тыйым салады. Адамның құқықтары мен мүмкіндіктеріне әсер ететін кез келген шешім немесе әрекет (жұмысқа қабылдау, бағдарламаға қатысу, жеңілдіктер беру және т.б.) тек кәсіби немесе іскерлік сапаларға, объективті критерийлерге негізделуге**

тиіс және ешқашан теріс көзқарастарға, алдын ала қалыптасқан пікірлерге сүйенбеуі керек.

12. Кемсітушілік тәжірибелері теңдік қағидатын бұзып қана қоймай, одан да ауыр құқықбұзушылықтарға, оның ішінде зорлық-зомбылық әрекеттеріне алып келуі мүмкін.

Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДҰ) анықтамасы бойынша, зорлық-зомбылық – бұл дене күшін немесе билікті қасақана қолдану не оны қолдану қаупі, ол өзіне, басқа адамға, адамдар тобына немесе қауымдастыққа бағытталған және оның салдары (немесе жоғары ықтималдығы) дене жарақаты, өлім, психологиялық зақым, даму бұзылыстары немесе әртүрлі залал болып табылады.

Зорлық-зомбылықтың әртүрлі көріністерін тереңірек түсінуді қамтамасыз ету – оны алдын алу, анықтау, оған ден қою және жәбірленушілерге көмек көрсету үшін маңызды шарт. Осыған байланысты зорлық-зомбылықты шартты түрде келесідей жіктеуге болады:

1) Әсер ету түрі (механизмі) немесе адамға әсер ету саласы бойынша:

А) Физикалық зорлық-зомбылық – адамның денесіне тікелей әсер ету, дене жарақатына, ауырсынуға немесе жалпы денсаулығының нашарлауына алып келетін дене күшін қолдану (мысалы, ұру, соғу, ұйқыдан немесе тағамнан айыру).

Б) Психологиялық (эмоциялық, моральдық) зорлық-зомбылық – адамның психикасына вербалды және вербалды емес әсер ету (мысалы, балағаттау, қорлау, манипуляция, бақылау, қорқыту), атап айтқанда:

Қысым көрсету (буллинг) – жүйелі түрде (екі немесе одан да көп рет) кемсітушілік әрекеттер жасау, қудалау немесе қорқыту, оның ішінде белгілі бір әрекетті жасауға немесе одан бас тартуға мәжбүрлеу (мысалы, орынсыз сын айту, үнемі айғайлау, қорқынышты қимылдар мен мимикалар қолдану, әдейі өсек тарату, адамның қадір-қасиетін қорлайтын, мазақтайтын немесе үрей тудыратын мінез-құлық).

Кибербуллинг – масс-медиа, телекоммуникация желілері немесе онлайн-платформалар арқылы жүзеге асырылатын қорқыту.

Боссинг – жетекші тарапынан жасалатын қорлау, көбіне басқа қызметкерлердің қолдауымен жүзеге асады.

Моббинг – ұжымда белгілі бір қызметкерге қарсы жасалатын ұжымдық психологиялық қысым және қатыгездік түрі.

Бұл жағдайда жәбірленуші дәрменсіз күйде болады, себебі ол азшылықта қалып, сол ортадан шығуға мүмкіндік таппайды.

Газлайтинг – адамның шынайылықты қабылдауына, сезімдеріне, эмоцияларына, естеліктеріне күмән тудырып, оны шатастыруға бағытталған манипуляция түрі.

Сталкинг – адамның келісімінсіз оны бақылау немесе байланыс орнатуға ұмтылу арқылы заңсыз қудалау.

Объективация – адамға жеке тұлға ретінде емес, зат ретінде қарау, бұл оның қадір-қасиеті мен субъектілік сезімін жояды.

В) Қамқорлықтан айырылу / немқұрайдылық — қамқор болуға міндетті адамның жүйелі түрде өз міндеттерін орындамауы: физикалық (тағам, су, күтім жетіспеуі), эмоциялық (қолдау көрсетпеу, сезімдерді елемей), медициналық (ем көрсетпеу, дәрігер кеңесін орындамау), білім беру (біліммен қамтамасыз етпеу)

Г) Жыныстық зорлық-зомбылық — қалаусыз жыныстық сипаттағы әрекеттер немесе сөздер, физикалық немесе психологиялық күшпен, мәжбүрлеумен, тең емес жағдаймен жүзеге асады. Оның ішінде интернетте де болуы мүмкін (мысалы, тиісу, жыныстық сипаттағы әрекеттер, жыныстық қанау).

Д) Экономикалық зорлық-зомбылық — адамды қаржы, мүлік, жалақы, жұмыс секілді ресурстар арқылы мәжбүрлеу, манипуляциялау немесе әлеуметтік-экономикалық құқықтардан айыру (мысалы, мүлікке иелік ету, еңбек ету, білім алу, медициналық көмекке қол жеткізу құқықтарын шектеу, алимент төлемей).

2) Көрініс формасы немесе жүзеге асу ортасы бойынша:

А) Ауызша емес (ым-ишара арқылы) — мысалы, бейәдеп немесе қорқынышты ишаралар.

Б) Көрнекі — мысалы, қорлайтын суреттер, мәтіндер, мемел, граффити, фото/видеоларды тарату.

В) Физикалық — мысалы, тиісу, итеру, шабуыл жасау.

Г) Цифрлық — интернет, гаджеттер, әлеуметтік желілер арқылы жүзеге асатын зорлық-зомбылық (кибербуллинг, сталкинг, фото/видеоны тарату, т.б.).

3) Мотиві бойынша (кемсітушілікке негізделген):

А) Гендерлік зорлық-зомбылық — адамның гендеріне қатысты әлеуметтік таптаурындар мен күтулер негізінде жасалған кез келген зорлық-зомбылық әрекеті.

Харассмент (қудалау) — адамның қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін, психикалық немесе физикалық зиян келтіретін, жеке өмірге қол сұғатын, қорқынышты жағдай туғызатын жағымсыз мінез-құлық (бір реттік не жүйелі).

Сексуалдық қудалау (сексуалдық харассмент) — адамның келісімінсіз жасалатын кез келген сексуалдық әрекет: Физикалық (тиісу, сипау); Ауызша (қорлаушы, емеурінді пікірлер, орынсыз әзілдер); Визуалды (порнографиялық материалдарды көрсету); Қорқыту не бопсалау.

Сексуалдық қудалау кез келген жастағы және жыныстағы адамдарға қатысты болуы мүмкін.

Мизогиния — әйелдерге (қыздарға, бойжеткендерге) деген жеккөрушілік, жағымсыз көзқарас немесе кемсітушілік;

Менсплейнинг — ер адамның әйелге қандай да бір тақырыпты менменсіп, жадағай немесе шамадан тыс қарапайым түрде түсіндіруі, оның бұл тақырыпты түсінбейтінін немесе өз бетінше меңгере алмайтынын болжап айтуы;

Слатшейминг — көбінесе әйелдер мен қыздардың сексуалдық мінез-құлқы немесе сыртқы келбеті қоғамның күтілімдеріне қайшы келеді деп қабылданып, сынға ұшырауы;

Виктимблейминг — қылмыс, оқыс жағдай, ауру немесе қандай да бір зорлық-зомбылық құрбанына осы оқиға үшін кінәні немесе оның бір бөлігін жүктеу;

Кэтколлинг — көшеде бөгде ер адамдардың әйелдерге қарата айтып жататын әдепсіз ескертпелері, ысқырықтары, айқайлары немесе әдепсіз ұсыныстары;

Сексизм — жыныстық белгі бойынша, әсіресе әйелдерге қатысты, кемсітушілік, алалаушылық немесе жағымсыз көзқарас;

Неке саласындағы теріс дәстүрлер — мәжбүрлеп үйлендіру, кәмелетке толмағандарды некеге отырғызу, әйелді алып қашу, қатігез салт-жоралар;

Стигматизация — қоғамның жеке адамға немесе адамдар тобына шындыққа сәйкес келмейтін теріс қасиеттерді таңып, оған қатысты теріс, алалаушы және кемсітуші көзқарас қалыптастыру процесі.

Б) Жасқа байланысты зорлық-зомбылық — адамның жасына байланысты оған қысым көрсету, шеттету, қорлау немесе құқықтарын шектеу (мысалы, балаларға немесе қарт адамдарға жасалатын қатыгездік);

Балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың түрлері, нысандары мен көріністері туралы қосымша ақпарат осы Саясаттың 3-қосымшасында келтірілген.

В) Этникалық / нәсілдік / діни сипаттағы зорлық-зомбылық — этникалық, нәсілдік немесе діни тиістілікке байланысты қудалау, шабуыл жасау;

Г) Әлеуметтік / экономикалық сипаттағы зорлық-зомбылық — кедей адамдарды, үйсіздерді қорлау, еңбек мигранттарын қанау, таптық белгі бойынша зорлық көрсету;

Д) Денсаулығының жай-күйіне немесе мүгедектігіне байланысты зорлық-зомбылық — физикалық және (немесе) психикалық денсаулық ерекшеліктеріне байланысты қорлау немесе немқұрайдылық көрсету;

Е) Сексуалдық бағдар мен гендерлік сәйкестікке (ЛГБТ+) байланысты зорлық-зомбылық — гомофобия, трансфобия, аутизм (адамның ЛГБТ+ қауымдастығына жататындығы туралы ақпаратты оның келісімінсіз жариялау), мәжбүрлі «түзету» тәжірибелері;

Ж) Саяси / идеологиялық себептермен зорлық-зомбылық — репрессия, қысым көрсету, саяси буллинг.

12. Кез келген зорлық-зомбылық жәбірленуші үшін ауыр немесе қауіп төндіретін салдарға әкелуі мүмкін. Бұл салдарлар зорлықтың түріне және нысанына байланысты төмендегідей болуы ықтимал:

Физикалық – ауырсыну, жарақаттар, жоспарланбаған жүктілік, АИТВ/ЖИТС, жыныстық және жұқпалы аурулар, созылмалы ауырсыну синдромы, бедеулік, өлім (жарақаттану немесе ауру салдарынан, кісі өлтіру, өзіне қол жұмсау);

Психологиялық – депрессиялық бұзылыстар, мазасыздық, ұят, күйзеліс, өзін-өзі кінәлау, қорқыныш, ашу, өзін-өзі жарақаттау, алкогольді немесе есірткіні қолдану;

Әлеуметтік/экономикалық – виктимблейминг (қайталама психологиялық зорлық-зомбылық ретінде), стигматизация (қоғам тарапынан таңба тағу), оқшаулану, кедейлік.

Балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың салдары туралы толық ақпарат осы Саясаттың 3-қосымшасында келтірілген.

13. Фонд пен TFQ қауымдастығының бақылауындағы немесе қамқорлығындағы қызметте кез келген түрі мен нысанындағы зорлық-зомбылыққа жол берілмейді және ол тыйым салынған.

14. Дағдарыстық жағдайлар туындаған кезде жеке шекараңызды сөзбен қорғауды ұсынамыз – нақты әрі түсінікті коммуникациялық тәсілдерді қолданыңыз. Егер екінші тарап сіздің кері байланысыңызға жауап бермесе немесе мұндай әңгімені бастау сіз үшін қауіпсіз болмаса, осы Саясаттың 6-бөлімінде сипатталған регламент бойынша қолдау сұрауыңызды сұраймыз.

5. Алдын ала реттеу тәртібі

15. Қор проблемалық жағдайларды ашық және өзара құрметке негізделген тікелей талқылауды қолдайды, бұл түсініспеушіліктерді жоюға және шиеленісті ушықтырмауға көмектеседі. Егер бұл қауіпсіз әрі орынды болса, сіз мінез-құлқы сұрақ тудыратын әріптесіңізбен немесе қатысушымен мәселені алдымен тікелей талқылай аласыз.

16. Алдымен тікелей талқылауға болатын (ұсынылатын) жағдайлар:

1) егер болжамды құқық бұзушылық елеулі сипатта болмаса (мысалы, сіз үшін жағымсыз немесе екіұшты немесе осы Саясат тұрғысынан қабылданбайтын, бірақ қорлау, қауіп төндіру немесе күш көрсету сипаты жоқ мәлімдеме немесе мінез-құлық болса);

2) егер сіздің араңызда ашық диалог жүргізуге мүмкіндік беретін жұмыс қатынастары болса;

3) егер сіз де, әңгімелесушіңіз де мұндай әңгімеде өзіңізді жайлы және қауіпсіз сезінсеңіздер.

17. Тікелей талқылауды өткізбеу ұсынылатын жағдайлар:

1) егер сөз елеулі құқық бұзушылықтар жайлы болса: физикалық, психологиялық немесе өзге де зорлық-зомбылық, сексуалдық қысым көрсету, буллинг, кемсітушілік және т.б.;

2) егер мүдделер қақтығысы немесе құқық бұзушы тарапынан қысым көрсету қаупі туындаса;

3) егер сіз немесе әңгімелесушіңіз өзіңізді қауіпсіз сезінбесеңіз немесе репрессиядан қорқатын болсаңыз;

4) егер құқық бұзушылық қайталанатын мінез-құлыққа байланысты болса және бұған дейінгі тікелей әңгімелер нәтиже бермесе.

18. Тікелей талқылау үшін біз TFQ қауымдастығының кез келген мүшесі, мәртебесіне қарамастан, TFQ-дің негізгі қағидаттары мен құндылықтары аясында басқа біреудің сөзін немесе әрекетін түзетуге құқылы болатын «challenging» тәжірибесін пайдалануды ұсынамыз.

Challenging тәжірибесін қолдану барысында:

Талқылау нысаны болып отырған адамнан рұқсат сұраңыз – бұл оның дайын екенін, сондай-ақ жағдайдың мұндай диалогқа қолайлы әрі қауіпсіз екенін түсінуге мүмкіндік береді (кейде адамның психологиялық жағдайы немесе сыртқы орта мұндай әңгімені өткізуге қолайсыз болуы мүмкін, ондай жағдайда ыңғайлырақ формат таңдалуы мүмкін, мысалы

жазбаша түрде немесе нақты, бірақ ұзаққа созылмайтын уақытқа кейінге қалдыруға болады);

Қолдан келгенше мұқият, бірақ нақты, түсінікті және конструктивті тұжырымдарды қолданыңыз (нақты мәселе бойынша);

Әдейі де, байқаусызда да бұл тәжірибені үшінші тұлғалардың көзінше қолданбаңыз.

6. Өтініштерді беру тәртібі

19. Қор қызметінің аясында зорлық-зомбылық немесе кемсітушілікке тап болған кез келген адам – бұл жәбірленушінің өзі немесе куәгер (ақпарат беруші) болуы мүмкін – бұл туралы хабарлауға құқылы әрі міндетті.

Қор ешбір жағдай назардан тыс қалмауы үшін заңбұзушылықтар туралы қауіпсіз әрі ыңғайлы хабарлау арналарын ұсынады.

20. Хабарлама беру тәртібі мынадай ережелерді қамтиды:

1) **Кімге хабарлауға болады:** заңбұзушылық туралы мына адамдарға хабарлауға болады:

бала сенім артатын мұғалімге, тәрбиешіге немесе басқа да ересек тәлімгерге – ересектер бала тарапынан алынған ақпаратты жауапкершілік тізбегі бойынша әрі қарай жеткізуге міндетті (балалар үшін);

өзіңіздің тікелей жетекшіңізге немесе кадр әкімшісіне (Қор қызметкерлері үшін);

бағдарлама қатысушыларын қадағалайтын тьюторға немесе бағыт жетекшісіне (бағдарлама қатысушылары үшін);

жоба тьюторына немесе жоба жетекшісіне (жоба қатысушылары үшін);

Қордың жауапты тұлғасына (қауымдастықтың барлық мүшелері үшін);

Қордың басқа қызметкерімен байланысу мүмкіндігі болмаса немесе заңбұзушылық Қор қызметкерімен байланысты болса – Қор директорына (барлық мүдделі тараптар үшін);

төтенше жағдай кезінде жанында немесе байланысқа шығуға ыңғайлы жерде болған Қор қызметкеріне;

егер адам құқықтарының бұзылуы орын алса – құзыретті мемлекеттік органдарға да жүгінуге болады (мысалы: полиция, қорғаншылық органдары, Адам құқықтары немесе Балалар құқықтары жөніндегі уәкілдер);

егер зорлық-зомбылық әрекеттері салдарынан жарақаттар, денсаулыққа зиян келсе немесе жәбірленушіге қауіп төнсе – дереу уәкілетті органдарға (полиция, жедел жәрдем) немесе өзге де қызметтерге жүгініңіз (төменде келтірілген); егер дене жарақаттары болса – оларды тіркеу үшін дәрігерге көрініңіз.
Мәселемен жалғыз қалмаңыз – заңгерлер мен психологтардың көмегіне жүгініңіз.

Уәкілетті органдар мен қызметтерге жүгіну тәртібі

Келесідей уәкілетті органдар мен қызметтерге жүгінуге болады:

112 нөмірі – шұғыл жағдайларда полиция мен жедел жәрдемді бір мезгілде шақыруға арналған бірыңғай шұғыл қызмет нөмірі;

102 нөмірі немесе damqor.gov.kz порталы – полицияға жүгіну немесе онлайн-өтініш беру;

103 нөмірі – жедел жәрдем шақыру;

111 нөмірі – балалар мен әйелдердің құқықтарын қорғау, зорлық-зомбылықтың алдын алу және қауіпсіздікті қамтамасыз етуге арналған бірыңғай байланыс орталығы;

Сенім телефоны: +7 (7172) 74-25-28 – ҚР Оқу-ағарту министрлігі Балалардың құқықтарын қорғау комитетінің сенім желісі.

2) **Жүгіну нысаны:** шағым/хабарлама ыңғайлы түрде берілуі мүмкін – жазбаша түрде (өтініш, электрондық хат, ресми коммуникациялық арналары арқылы хабарлама) немесе бейнежазба, бейнеконференция арқылы.

Балаларға мәселені жазбаша түрде баяндау қиын болуы мүмкін, сондықтан бала сенетін ересек адамға ауызша айтуына жол беріледі, ал бұл ересек адам кейіннен ақпаратты тіркеуге көмектеседі.

Анонимді хабарламалар (мысалы, қолтаңбасыз жазба, анонимді электрондық хат) қарастырылмайды.

Анонимді хабарлама қарастырылады, егер оның баладан түскенін растайтын негіз болса немесе хабарламада балаға (балаларға) қатысты жол берілмейтін әрекеттер туралы ақпарат болса.

3) **Жүгінудің мазмұны:** хабарламада келесі нақты ақпараттарды көрсету ұсынылады: не болғаны (қандай сөздер не әрекеттер орын алды), қашан және қай жерде болғаны, қатысқан адамдар (аты-жөні немесе сипаттамасы), куәгерлердің бар-жоғы, қандай дәлелдер бар (хат-хабар, суреттер, скриншоттар, фото, видео, аудио және т.б.).

Егер хабарламаны куәгер жіберсе, мүмкіндігінше зардап шегушіні (егер белгілі болса) және басқа куәгерлерді көрсету қажет. Алайда, бейресми хабарламада егжей-тегжейлі мәліметтердің болмауы – оны қабылдамауға себеп болмайды – уәкілетті тұлғалар кейінгі әңгімелесу барысында толық ақпаратты анықтайды. Ең бастысы – адам назар аударуды қажет ететін мәселе туралы хабарлауы қажет.

4) **Жүгіну мерзімі:** оқиға болғаннан кейін мүмкіндігінше тезірек жүгіну ұсынылады, өйткені жедел әрекет ету жәбірлеуді немесе басқа жол берілмейтін әрекеттерді тоқтатуға және дәлелдерді жинауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, Қор оқиғалардың мерзіміне қарамастан шағымдар/хабарламаларды қарайды – мысалы, зардап шегуші ертеректе болған жәбірлеу фактісін, бұрын бұл туралы айтуға дайын болмағандықтан, кейіннен жеткізе алады.

Хабарламаның кешіктірілуі мәселені қараудан бас тартуға негіз болмайды, бірақ уақыт өте келе нақты жағдайларды анықтау қиындауы мүмкін.

5) **Жүгінуді тіркеу:** қорда жүгінуді қабылдаған тұлға оны Қордың Істер номенклатурасына сәйкес тиісті журналға тіркеуге, тіркеу нөмірі мен күнін қоюға, жүгінудің мазмұнын қысқаша жазуға міндетті.

Егер жүгіну ауызша түрде жасалса, жауапты тұлға өтініш берушінің сөзімен негізгі ақпаратты жазып алып, дәлдігін растау үшін оған оқып береді.

Өтініш берушіге жүгінудің қабылданғанын растайтын құжат беріледі (егер ол анонимді болмаса) – мысалы, тіркелген өтініштің көшірмесі немесе өтініштің қарауға қабылданғаны туралы жазбаша хабарлама (электрондық пошта арқылы да мүмкін).

21. Өтінішті алғаннан кейін жауапты тұлға алдын ала талдау жүргізеді:

сипатталған жағдай осы Саясаттың қолдану аясына ене ме (яғни шынымен де НД фактісі бар ма);

жағдай қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін шұғыл шараларды талап ете ме;

сипатталған жағдай әкімшілік немесе қылмыстық құқық бұзушылық белгілерін қамти ма (құқықтық кеңесшімен кеңесу қажет).

Егер өтініштің мәні НД-ге қатысты немесе осы Саясаттың қолдану аясына енуі мүмкін деп танылса, Жауапты тұлға Қоғамдық қор «Teach for Qazaqstan»-ның ішкі тергеп-тексеру қағидаларына сәйкес ресми ішкі тергеп-тексеру рәсімін бастайды.

Егер өтініштің мазмұны НД-ге қатысты болып, сонымен бірге әкімшілік немесе қылмыстық құқық бұзушылық белгілерін қамтыса, мәлімдеушінің орналасқан аумағы бойынша құқық қорғау органдарына дереу жүгіну шаралары қабылданады. Егер жәбірленуші бала болса – белгіленген тәртіппен балалардың құқықтарын қорғау ұйымына жүгініледі.

Балаларға қатысты кез келген түрдегі және кез келген нысандағы зорлық-зомбылық құқық қорғау органдарына ішкі шаралардан тыс түрде дереу хабарлануға жатады.

Егер жәбірленушіге Қор өз бетінше көрсете алмайтын өзге де қолдау қажет болса, оны тиісті уәкілетті органдарға немесе ұйымдарға жолдау ұсынылады. Бұл ретте тиісті

жолдама рәсімделеді және осы Саясатқа 4-қосымшаға сәйкес нысан бойынша алдын ала келісім алынады.

Егер өтініш өзге жағдайға байланысты болса (мысалы, қысыммен ілесіп жүрмейтін тұрмыстық кикілжің немесе Қордың қызметіне (ықпал ету аясына) қатысы жоқ мәселе), мәлімдеушіге қайда жүгіну керектігі түсіндіріледі немесе мәселе дауларды жалпы реттеу рәсімі аясында шешіледі.

Өтінішті қараудан бас тарту тек айқын қате мекенжайға жолданған жағдайларда мүмкін (мысалы, Қорға қатысы жоқ басқа ұйымдағы кемсітушілікке қатысты шағым).

22. Қауіпсіздікті қамтамасыз ету шаралары (қажет болған жағдайда).

Егер өтініште жәбірленушіге немесе өзге тұлғаларға қауіп төндіретін әрекеттер жалғасып жатқаны байқалса (мысалы, жүйелі түрде келемеждеу немесе қорқыту), Қор өз құзыреті мен бақылау шеңберінде жәбірленушіні қорғау үшін дереу уақытша шаралар қолданады.

Мұндай шараларға, мысалы, мыналар жатады:

айыпталушының жәбірленушімен байланысуына тыйым салу;

балаға қатысты буллинг (қысым) фактісі туралы ақпарат түскен жағдайда – білім беру саласындағы жергілікті атқарушы органға немесе білім беру ұйымына хабарлау;

баланы әлеуетті қауіпті ортада болу кезінде ересек адамның алып жүруін қамтамасыз ету;

айыпталушының белгілі бір адамдарға немесе объектілерге жақындауына тыйым салу;

жәбірленушіге немесе басқа тұлғаларға тікелей қауіп төнген жағдайда ішкі істер органдарына хабарлау.

Бұл шаралар тәртіптік жаза болып табылмайды және кінәнің бар-жоғы туралы алдын ала тұжырым жасалмай қолданылады – тек ықтимал зиянның алдын алу мақсатында енгізіледі.

7. Қор Саясатын бұзуға ден қою шаралары

23. Осы Саясаттың бұзылуы кінәлі тұлғаларға қатысты санкциялардың қолданылуына әкеледі. Санкциялар бұзушылықтың ауырлығы, сипаты және мән-жайлары, бұзушының мәртебесі (Қор қызметкері, бағдарлама қатысушысы, сыртқы мердігер және т.б.) және оның Қорға бағыну деңгейі ескеріле отырып қолданылуы тиіс. Алайда, ұқсас жағдайларда бұзушылар үшін салдарлар салыстырмалы болуы керек.

Мүмкін болатын ықпал ету шаралары мыналарды қамтиды:

1) Қор қызметкерлеріне қатысты тәртіптік жауапкершілік

НД (қатыгездік, дискриминация және басқа да құқыққа қайшы әрекеттер) немесе осы Саясаттың басқа да бұзушылықтарын жасағаны үшін кінәлі деп танылған Қор қызметкерлеріне Қазақстан Республикасының Еңбек кодексіне және

Қордың ішкі еңбек тәртібі қағидаларына сәйкес тәртіптік жаза шаралары қолданылады.

Қор НД-ны еңбек тәртібінің өрескел бұзушылығы және сенімге нұқсан келтіру ретінде қарастырады.

Егер бұзушы Қор директоры болса, оған тәртіптік жауапкершілік қолдану туралы шешімді Қамқоршылар кеңесі қабылдайды.

2) Еріктілерге, жеткізушілерге, серіктестерге және басқа тұлғаларға қатысты шаралар

Қор құрамында жоқ, бірақ Қор жобаларында немесе қызметінде жұмыс істейтін тұлға (ерікті, сарапшы, тауарлар/қызметтер жеткізуші қызметкері, серіктес ұйым өкілі және т.б.) НД-ға жол берген жағдайда, Қор онымен ынтымақтастықты тоқтатуға құқылы. Мұндай шараларға осы тұлғаны жоба немесе іс-шарадан шығару, шартты мерзімінен бұрын бұзу, бұзушылық туралы серіктес ұйымның әкімшілігіне хабарлау және тиісті шаралар

қолдануды талап ету жатады. Қор серіктестерінің де НД-ға нөлдік төзімділік қағидатын ұстануына ықпал етуге ұмтылады.

3) **Бағдарлама қатысушыларына қатысты шаралар**
Қор бағдарламаларының (жобаларының) қатысушылары НД жасағаны үшін кінәлі деп танылған жағдайда, олар бағдарлама/жобадан «теріс шығару» шарасына ұшырайды. Бұл Қордың біржақты түрде келісімді бұзуы, ұсыным беруден бас тарту, «Teach for Qazaqstan» бағдарламасының ресурстарына және кәсіби қауымдастығына қол жеткізуден шектеу, болашақта бағдарламаға қатысу құқығынан айырылу дегенді білдіреді.

4) **Білім алушыларға (балаларға) қатысты шаралар**
Агрессор бала болған жағдайда (мысалы, мектептегі буллинг жағдайлары), тәрбиелік тәсілдермен бірге жәбірленушілерді қорғау қажет. Себебі балалар жазалауға емес, түзетуге мұқтаж.

Басты басымдық – буллинкті тоқтатып, осал балаларды қорғау. Кәмелетке толмағандарға қатысты кез келген әрекет олардың заңды өкілдерінің қатысуымен, мектеп әкімшілігімен және қажет болған жағдайда психологпен бірлесіп жүзеге асырылады.

Қор ұйымдастыратын балалар қатысатын іс-шараларда мінез-құлық ережелері белгіленуі немесе бақылау қамтамасыз етілуі мүмкін.

5) **Уәкілетті органдарға жүгіну**

Егер бұзушылық әрекеттері әкімшілік немесе қылмыстық құқық бұзушылық белгілеріне ие болса, Қор бұл туралы құқық қорғау органдарына хабарлайды.

Мысалы, мүгедектігі бар адамға қатысты дискриминация жағдайында Қор Қазақстандағы Тең құқықтар мен тең мүмкіндіктер институтына жүгіне алады.

Қор жәбірленушіге шағым беру кезінде көмек көрсетеді немесе өзі тиісті органдарға хабарлама жолдайды.

Сыртқы құрылымдармен өзара іс-қимыл – Саясаттың ажырамас бөлігі. Заң бойынша жазалау ішкі шараларды жоққа шығармайды, және керісінше.

6) **Басқа ықпал ету шаралары**

Жағдайдың сипатына қарай, Қор қызметкерлері немесе бағдарлама қатысушыларына келесі қосымша шаралар қолданылуы мүмкін: НД алдын алу бойынша тренингтен өту (білімін тексерумен), ресми ескерту және мінез-құлықты тоқтату туралы міндеттеме беру.

Егер бұзушылық ұжымға елеулі әсер етсе, ұйым ішінде оны талқылауға жол беріледі – бұзушыны қорламай, мұндай әрекеттердің жол берілмейтінін көрсету үшін.

24. Жәбірленушілерді қорғау шаралары – Қордың осы Саясатты бұзуға қарсы қабылдайтын әрекеттерінің ажырамас бөлігі болып табылады (осы Саясаттың 8-тарауын қараңыз).

8. **Жәбірленушілер мен хабарлаушыларды қорғау және қолдау**

25. Қор құқық бұзушылықтар туралы хабарлаған адамдар мен НД салдарынан жәбір көрген тұлғаларға жан-жақты қолдау мен қорғау көрсетуді кепілдік етеді және олардың қауіпсіздігі мен әл-ауқатын қамтамасыз етуге бағытталған мынадай кепілдіктерді белгілейді:

1) **Жеке деректердің құпиялылығы.**

Жәбірленуші, хабарлаушы, айыпталушы (егер белгілі болса), құқық бұзушы және тергеуге қатысушы өзге де тұлғалардың аты-жөні мен жеке деректері кең аудиторияға жария етілмейді. Бұл ақпарат тек істі қарау және шаралар қабылдау үшін қажет тұлғаларға ғана беріледі. Қоғамға ұсынылатын хабарламалар мен есептерде оқиға дербестендірілмей сипатталады. Әсіресе, балаға қатысты құпиялылық ерекше мұқият қорғалады – хабарламаның салдарынан ол қатарластар арасында стигмаға ұшырамауы тиіс.

2) **Жәбірленушіні кінәлауға жол бермеу (виктимблейминг).**

Қор қызметкерлері мен оқиғаны қарауға және тергеуге қатысатын тұлғалар жәбірленушіні кінәлі етіп көрсететін мінез-құлықтан немесе пікірлерден аулақ болуға арнайы

оқытылады. «Өзі кінәлі, өзі арандатып отыр» немесе «басқаша әрекет ету керек еді» деген сияқты пікірлерге қатаң тыйым салынады.

Қоршаған ортаны тәрбиелеу жұмысы да жүргізіледі (мысалы, сыныптастармен, әріптестермен), жәбірленушіні ұжым тарапынан қысымға ұшыратпау үшін.

Қор басты ұстаным ретінде – қандай жағдай болмасын, кінә әрдайым агрессорда екенін қалыптастырады. Мұндай атмосфера жәбірленушіге өзін қауіпсіз сезініп, кінәлау немесе ұят сезімінсіз көмекке жүгінуге мүмкіндік береді.

3) **Көмек пен кеңес алу құқығы.**

Жәбірленушіге өз құқықтары мен мүмкіндіктері туралы ақпарат беріледі (мысалы, медициналық көмек алу, полицияға жүгіну, заңгерді немесе сенімді тұлғаны тергеуге қатыстыру, зиян немесе моральдық шығын үшін сотқа жүгіну).

Қор мүмкіндігінше баланың психологының кеңесін ұйымдастыруға жәрдемдеседі.

4) **Бұзылған құқықтарды қалпына келтіру.**

Егер НД салдарынан жәбірленушінің қандай да бір құқықтары немесе мүдделері бұзылған (мүмкіндіктерінен айырылған) болса, Қор оларды қалпына келтіруге тырысады. Егер оқиға Қордың ықпал ету аясында орын алса, Қор дискриминациялық тәсілдер арқылы қабылданған шешімдерді қайта қарап, жәбірленушінің бұзылған құқықтарын қалпына келтіреді. Өзге жағдайларда Қор тиісті тұлғалармен, ұйымдармен және құрылымдармен байланыс орната алады.

5) **Қайта байланыстардан қорғау.**

Егер жағдайдың сипатына қарай қажет болса және Қордың ықпал ету аясында болса, Қор жәбірленуші мен құқық бұзушы арасындағы тікелей байланысты азайтады. Мақсат – жәбірленуші өзін қауіпсіз сезініп, агрессормен кездесу нәтижесінде қосымша күйзеліске түспеуін қамтамасыз ету.

6) **Жәбірленушінің жағдайын бақылау.**

Оқиғадан және шаралар қабылданғаннан кейін, жәбірленушінің өзін қалай сезінетінін бақылау қажет – қабылданған шаралар жеткілікті ме, әлде қосымша көмек қажет пе:

егер бала болса – онымен сенімді ересек адам үнемі сөйлесіп, оның жарақаттан кейінгі жағдайының жақсаруын, ұжымға қайта бейімделуін қадағалайды;

егер қызметкер немесе бағдарлама қатысушысы болса – оның жағдайымен басшы немесе тәлімгер қызығушылық танытады.

7) **Хабарлаушылардың батылдығын мойындау.**

Қор құқық бұзушылықтарға немқұрайлы қарамай, хабар берген тұлғаларды (атаусыз) жалпы жиналыстарда немесе корпоративтік хабарламаларда қолдауға бағытталған мәлімдемелер жариялайды. Харассмент туралы хабарлау – бұл құрметке лайық әрекет екенін атап көрсететін жағымды мысалдар қалыптастырылады. Балалар үшін де достарын қорғағаны үшін марапаттар енгізіледі – мысалы, сыныптасын буллингтен қорғап, ересектерге хабарлаған бала «Бейжай қалмағаны және батылдығы үшін» атты мақтау қағазымен марапатталуы мүмкін. Мұндай мәдениет проблемаларды жасырмай, ашық айтуға жол ашады.

8) **Тұрақты байланыс және кері байланыс.**

Жағдай шешілгеннен кейін Қор өкілдері белгілі бір уақыт өткен соң жәбірленушімен (немесе баланың заңды өкілімен) қайта байланысып, жағдайдың қайталанбағанын, барлығы жақсы ма екенін сұрауы мүмкін. Мұндай кері байланыс Қордың адамның әл-ауқатына шынайы алаңдайтынын көрсетеді және іс формалды түрде жабылғаннан кейін де жәбірленуші өзін ұмыт қалдырмағандай сезінеді.

9. Зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің алдын алу шаралары

26. Осы Саясатты табысты іске асыру үшін ресми рәсімдердің өзі жеткіліксіз – зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің алдын алуға бағытталған белсенді профилактикалық шаралар қажет.

Қор бұл бағытта мынадай қадамдарды жүзеге асырады:

1) **Саясаттың қолжетімділігі, өзектілігі және оның мазмұнымен таныстыру;**

Осы Саясаттың мәтіні барлық мүдделі тараптарға жеткізіледі және кең аудиторияға қолжетімді әрі түсінікті түрде бейімделуі мүмкін.

Саясат Қордың ресми сайтында жарияланады.

Балалар мен ата-аналарға арналған нұсқаулық парақшалар қарапайым тілмен дайындалады: «Не тыйым салынған» және «Қайда жүгіну керек» бөлімдері қамтылады. Мысалы, серіктес мектептерде сенімді байланыс тұлғаларының деректері көрсетілген парақшалар немесе плакаттар орналастырылады (сенім телефоны, электрондық пошта). Қор тарапынан мерзімді түрде тарату арқылы Саясат туралы еске салып, қажет болған жағдайда жүгінуге ынталандыру жүргізіледі.

Жауапты тұлға Саясаттың орындалуын үнемі қадағалап отырады. Бұл келесі әрекеттерді қамтиды: келіп түскен өтініштерді талдау (санын, шешу жолдарын), қызметкерлер мен қатысушылар арасында қауіпсіздік деңгейі бойынша сауалнама жүргізу, алаңдататын белгілерді анықтау (мысалы, бөлімшелердегі кадрлардың ауысуы, наразылық туралы сыбыс).

Саясат кемінде екі жылда бір рет Жауапты тұлға тарапынан қайта қаралады – тиімділігі бағаланады, кері байланыс, жаңа қауіптер ескеріледі.

Жауапты тұлға сондай-ақ, Қазақстан Республикасының және халықаралық құқықтың домогательство мен кемсітушілік мәселелері бойынша өзгерістерін бақылайды және ішкі стандарттарды жедел түрде түзетіп отырады. Мысалы, егер Қазақстанда кемсітушілікке қарсы арнайы заң қабылданса немесе Халықаралық еңбек ұйымының зорлық-зомбылық пен домогательствоға қатысты жаңа конвенциясы ратификацияланса, Саясат осы актілерге сәйкес өзгертіледі.

2) **Қор қызметкерлері мен бағдарлама қатысушыларын оқыту;**

Қор қызметкерлері мен бағдарлама (жобалар) қатысушылары жоспарлы мерзімдерде осы Саясатпен танысу тренингінен өтеді. Онда зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің ұғымдары түсіндіріледі, нақты мысалдар келтіріледі, жағдайлар талқыланады, қалай дұрыс әрекет ету керектігі айтылады. Назар жасырулы буллинг түрлерін тану қабілетіне, сексистік және нәсілшілдік сипаттағы мәлімдемелерге жол бермеу мен құрметті коммуникация мәдениетіне аударылады.

Бағдарлама қатысушылары білім беру-тәрбие жұмыстары аясында педагогтардың кәсіби құзыреттерін арттырады – бұл Қордың және (немесе) серіктес мектептердің ұйымдастыруымен өтетін семинарлар (вебинарлар), тренинг-семинарлар, шеберлік сыныптары, коучингтер, конференциялар, форумдар және панельдік пікірталастар арқылы жүзеге асады.

Басшылар жеке өздері ережелерді бұзбауымен қатар, бағынышты ұжымдарындағы бұзушылықтарды анықтап, жолын кесуді үйренуі үшін жеке оқытылады.

Оқыту бағдарламасы заңнамадағы жаңа талаптар мен халықаралық үздік тәжірибелерге сәйкес үнемі жаңартылып отырады.

3) **Оқушылардың құқықтық санасын қалыптастыру;**

Қордың қызметі білім саласымен байланысты болғандықтан, оқушылардың арасында кемсітушілік пен буллингке төзбеушілік қалыптастыру маңызды.

Мүмкіндігінше (оның ішінде бағдарлама/жоба қатысушылары арқылы) білім беру бағдарламалары мен сыныптан тыс іс-шараларға төзімділік, достық, өзара сыйластық тақырыптарындағы модульдер мен әңгімелер енгізіледі. Буллингтің алдын алу, өзгелердің құқығына құрметпен қарау, адамдардың әртүрлілігін мойындау мәселелері бойынша сынып сағаттары өткізіледі.

Жас ерекшеліктеріне бейімделген материалдар пайдаланылады: ойындар, фильмдер, талқылаулар. Балаларда эмпатия сезімі мен біреудің қысымға ұшырауын көргенде қалай әрекет ету керектігі түсіндіріледі (мысалы, ересекке айту, бейтарап болып қалмау).

Сондай-ақ, домогательствоға тап болған жағдайда не істеу керектігі – кімге жүгіну керек екені түсіндіріледі, және мұндай жағдайды үнсіз қабылдамауға болатыны айтылып, білім беріледі. Бұл проблемалардың жасырын қалу ықтималдығын азайтады.

4) **сенім атмосферасы;**

Қор басшылығы сенім мен ашық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру бағытында саналы түрде жұмыс жүргізеді:
– Қордың құндылықтарын талқылау тұрақты түрде өткізіледі, жоспарлы жиналыстарда этика нормаларын сақтау, зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің барлық түрлеріне төзбеушілік тақырыптары көтеріледі;
– Жасырын кемсітушілік тәжірибелеріне жол берілмейді, Қордың барлық ішкі құжаттары кемсітушілікке және құқық бұзушылықтарға мүлдем төзбеушілік қағидатына адалдықты көрсетеді.

Балаларға қандай да бір қиын жағдай туындаған жағдайда ересектерге сенуге болатыны түсіндіріледі; мысалы, кез келген адам аноним түрде сұрақ қойып немесе жағдайды сипаттап бере алатын «сұрақ сағаты» тәжірибесі енгізіледі, ал ересектер бұл жағдайды айыптамай талқылайды.

Ұжым өзара төзімділік пен көмектесу сияқты жағымды мінез-құлық үлгілерін атап өтеді, бұл дұрыс қарым-қатынас моделін қалыптастыруға ықпал етеді. Сенім деңгейі неғұрлым жоғары болса, НД жағдайларының жасырып қалуы ықтималдығы соғұрлым төмен болады.

5) **тәуекелдерді анықтау, талдау және митигациялау;**

Қордың барлық қызметкерлері мен бағдарлама/жоба қатысушылары күнделікті қызметінде НД тәуекелдерін анықтап, олар туралы Жауапты тұлғаға хабарлауы тиіс (бағдарлама/жоба қатысушылары – тьютор арқылы).

Жауапты тұлға НД тәуекелдерін, соның ішінде НД тәуекелдері туралы хабарламаларды анықтап, талдауы тиіс, сондай-ақ НД тәуекелдері тізілімін жүргізіп, оның сақталуын және құпиялылығын қамтамасыз етуі тиіс.

Жауапты тұлға Қордың басқа қызметкерлерінің көмегімен НД тәуекелдерін митигациялау жоспарын әзірлеп, оны қажет болған жағдайда, бірақ жылына кемінде бір рет SLT қарауына және бекітуіне ұсынады.

НД тәуекелдері Қордың тәуекелдерді басқару жүйесіне енеді.

6) **сыртқы ұйымдармен өзара іс-қимыл;**

Осы Саясаттың сақталуын қамтамасыз ету мақсатында Қор мектептермен, балалардың заңды өкілдерімен, ұйым мамандарымен (ішкі істер, денсаулық сақтау, әлеуметтік қорғау және қамқоршылық органдары, білім басқармалары мен үкіметтік емес ұйымдар және т.б.) тікелей және жанама түрде өзара іс-қимыл жасайды, оның ішінде пәнаралық команда шеңберіндегі жұмыс арқылы.

Қор ақпараттық материалдарды әзірлеу және тарату, өтініштерді беру және қарау тетіктерін әзірлеу мен қабылдау мәселелері бойынша ынтымақтастыққа ашық, бұл механизмдер деректерді қауіпсіз және этикалық басқару мен ақпарат алмасудың жаһандық стандарттарына сәйкес келуі тиіс.

Қор білім беру ұйымдарымен, соның ішінде серіктес мектептермен, балаларға қатысты буллингтің алдын алу жұмысы бойынша ынтымақтастыққа ашық.

Біз озық тәжірибелерді үйренеміз, оқыту іс-шараларына қатысамыз, мамандармен кеңесеміз.

Қажет болған жағдайда Қор ішкі істер органдарымен, әлеуметтік қызметтермен және дағдарыс орталықтарымен келісімдер жасасады – бұл зардап шеккендерді қосымша көмекке бағыттау тетіктерін жолға қою, сондай-ақ уақтылы әрекет ету үшін қажет.

7) **қауіпсіз орта.**

Қор ұйымдастыратын іс-шараларды, әсіресе балалардың қатысуымен өтетін іс-шараларды ұйымдастыру және дайындау кезінде шабуыл мен зорлық-зомбылық қаупін болдырмайтын немесе сол үшін бейімделген физикалық ортаны қамтамасыз ету қажет (мысалы, қауіпсіз, қолжетімді және жақсы жарықтандырылған жерлерде өткізу,

бейнебақылау жүйелерімен жабдықталған орындарды пайдалану). Балалар үшін қауіпсіз орта (экожүйе) құрудың басқа талаптары осы Саясаттың 9-бөлімінде келтірілген.

Балалар қатысатын көшпелі іс-шараларды жоспарлау және ұйымдастыру кезінде келесі көрсеткіштер бойынша тәуекелдерді анықтау, талдау және митигациялау ұсынылады:

А) Төмен деңгей:

саяси тұрақты, сапар, оқыту, тұру, демалу үшін қауіпсіз ел/аймақты таңдау;
сыбайлас жемқорлық, қылмыс деңгейі төмен, нәсілдік, діни, гендерлік кемсітушіліктен, саяси зорлық-зомбылықтан, азаматтық толқулардан ада ел/аймақ;
қауіпсіздік инфрақұрылымы, апаттық қызметтер және төтенше жағдайларға әрекет ету жүйесі бар ел/аймақ;
денсаулыққа қауіптің ең төменгі деңгейі.

Б) Орташа деңгей:

кейде саяси толқулар, наразылықтар, бүліктер, лаңкестік әрекеттер болатын ел/аймақ;

шетелдіктер мен жергілікті қауымдастыққа қатысты зорлықты қылмыстардың тұрақты деңгейі;

төтенше жағдайларға әрекет ету жүйесі және апаттық қызметтер нашар дамыған;
оқыту, тұру, қозғалу және демалу орындарында қауіпсіздіктің нашар ұйымдастырылуы;

денсаулық сақтау жүйесінің әлсіздігі.

В) Жоғары деңгей:

қоғамда ішкі қақтығыстар мен тұрақсыздық жиі байқалатын ел/аймақ;
балалардың қозғалу, оқыту, демалу қауіпсіздігіне және денсаулығына жоғары қауіп;
қауіпсіздік инфрақұрылымының, апаттық қызметтер мен әрекет ету жүйесінің нашар жағдайы;

терроризм, бүлік, саяси толқулар салдарынан шетелдіктерге жоғары қауіп-қатер;
шетелдіктерге қарсы қылмыс қалыпты құбылысқа айналған қауымдастық;
жоғары деңгейдегі алаяқтық пен қылмыс (көбінесе полицияның қатысуымен);
құқықтық рәсімдерді теріс пайдалану мен сыбайлас жемқорлықтың кең таралуы;
денсаулыққа айтарлықтай қауіп.

Г) Экстремалды деңгей:

соғыс жағдайындағы, саяси тұрақсыздықтағы ел/аймақ, онда үкімет елдің/аймақтың едәуір бөлігіне бақылау жүргізе алмайды;

қауіпсіздік инфрақұрылымы, апаттық қызметтер және әрекет ету жүйесі мүлде жоқ;
терроризм, бүлік, саяси толқулар салдарынан шетелдіктер мен жергілікті тұрғындарға жоғары қауіп;
өмір мен денсаулыққа барынша қауіп төндіреді.

10. Балаларды қорғау саясаты

27. Кәмелетке толмағандардың қатысуымен білім беру саласында қызмет атқара отырып, Қор балалармен өзара әрекеттесуге сотталған немесе сотталғаны үшін қылмыстық қудалауға ұшыраған (ҚР Қылмыстық іс жүргізу кодексінің 35-бабы бірінші бөлігінің 1) және 2) тармақшалары негізінде қылмыстық қудалау тоқтатылған жағдайларды қоспағанда) тұлғаларды тартпау шараларын қабылдайды. Бұл тұлғаларға келесі қылмыстық құқық бұзушылықтар бойынша сотталғандар жатады: адам өлтіру, қасақана денсаулыққа зиян келтіру, халықтың денсаулығы мен адамгершілігіне қарсы қылмыстар, жыныстық тиіспеушілікке қарсы қылмыстар, экстремистік немесе террористік қылмыстар, адам саудасы. Осыған байланысты Қорға жұмысқа орналасу немесе бағдарлама(жоба)ға қатысу үшін іріктеу кезінде жоғарыда аталған құқық бұзушылықтар туралы мәліметтердің бар-жоғы туралы анықтамалар талап етіледі.

28. Балалардың қатысуымен өтетін іс-шаралар ересектердің (Қор қызметкерлері немесе бағдарлама қатысушылары) ілесіп жүруімен, сондай-ақ балаларды үнемі бақылаумен қамтамасыз етілуі тиіс. Ересектердің қатысуы негізделген қажеттілікпен

шектелуі тиіс. Іс-шараны ұйымдастыруға жауапты Қор қызметкері барлық шақырылған тұлғаларға, жеткізушілерге және іс-шараны ұйымдастыруға қатысатын өзге қызметкерлерге нұсқаулықты жолдайды (осы Саясаттың 5-қосымшасы).

29. Балалармен өзара әрекеттесу ережелері Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және даулы жағдайлар мен ым-ишараларды қате түсіндірудің алдын алу мақсатында Қор қызметкерлеріне және бағдарлама қатысушыларына келесі әрекеттерді ЖАСАУҒА ТЫЙЫМ САЛЫНАДЫ:

1) балаларды үйге, кафе, мейрамхана, клуб немесе өзге қоғамдық орындарға шақыру (Қор ұйымдастырған іс-шаралар немесе заңды өкілдермен және серіктес мектеппен келісілген тәрбие сипатындағы іс-шаралардан басқа);

2) орынсыз (қабылданбайтын) физикалық байланыс орнату; Келесі жағдайларда зорлықсыз әрекеттерге рұқсат етіледі: – баланың немесе өзге балалардың өзіне зиян келтіруінің алдын алу мақсатындағы шектеулерді қолдану;

– қауіпті заттарды немесе баланы қауіпті жағдайдан ақылға қонымды күш қолданып шығару; – баланы жұбату (мысалы, иығынан, арқасынан немесе қолынан сипау), бірақ тек баланың келісімімен және/немесе өтініші бойынша.

Бұл жағдайда, ұсыныстың жағымсыз қабылдануына ересек жауапты – бала өз келісімін сіздің мәртебеңізге байланысты бермегеніне көз жеткізіңіз. – назар аударту мақсатында иығынан жеңіл соғу және т.б.

3) бала екеу ғана қалатындай жабық бөлмеде болу; Егер мұндай қажеттілік туындаса, іс-шара/оқу процесі/заңды өкілге хабар беріңіз, себебін түсіндіріңіз немесе жақын жерде тағы бір ересек адамның қатысуын қамтамасыз етіңіз және бұл туралы балаға хабарлаңыз.

4) балалармен олардың немесе басқа балалардың қауіпсіздігіне тікелей қатысты құпияны сақтау туралы келісу;

5) әлеуметтік желілерде, мессенджерлерде (мысалы, WhatsApp, Telegram, Facebook және т.б.) немесе ауызша (жеке немесе көпшілік алдында) балаға қатысты қорлайтын, ар-намысын төмендететін, жыныстық сипаттағы пікірлер айту;

6) балаларға қатысты зорлық-зомбылық, оның ішінде жыныстық сипаттағы фото, видео немесе мәтіндік хабарламаларды пайдалану;

7) балалардың атынан аккаунт ашу, әдепсіз фотосуреттерді (оның ішінде цифрлық форматта) және басқа да материалдарды тарату;

8) үркіту, қорқыту, сыныпта немесе іс-шара барысында қорқыныш атмосферасын қалыптастыру;

9) баланың (балалардың) қауіпсіздігіне қауіп төнген жағдайда әрекетсіздік таныту, сондай-ақ шұғыл әрекет ету және медициналық көмекке қол жеткізуді қамтамасыз ету қажеттілігі жағдайында әрекетсіз қалу;

10) жыныстық, физикалық немесе психологиялық зорлық-зомбылықтың кез келген түрін жасау немесе оған тырысу;

11) балаларға қатысты кез келген формада кемсіту мен құқықтарын бұзу;

12) баланың ар-намысына нұқсан келтіретін немесе орынсыз жазалаулар қолдану (мысалы, бұрышқа тұрғызу, мысқылдау, келемеж сөздер айту және т.б.);

13) балалармен жеке хат алмасу жүргізу (тіпті хат алмасуды бала бастаса да). Үй тапсырмасы немесе оқу шеңберіндегі кез келген байланыс барлық оқушылар қатысатын жалпы чатта жүргізілуі тиіс.

30. Қор қызметкерлері мен бағдарлама қатысушылары балалармен өзара әрекеттесу кезінде олардың сыртқы (мүмкіндігінше) және мінез-құлық белгілерін бақылауы ұсынылады. Егер зорлық-зомбылық (қатыгез қарым-қатынас, буллинг) белгілері байқалса немесе ондай жағдайға күдік туса, бұл туралы осы Саясаттың 6-бөлімінде көзделген тәртіппен хабарлауы қажет (осы Саясаттың 3-қосымшасына сәйкес).

11. Қорытынды ережелер

31. Осы Саясат TFQ қауымдастығының барлық мүшелері үшін міндетті болып табылады және қатаң сақталуы тиіс.

Саясат ережелерінен хабарсыз болу оны бұзғаны үшін жауапкершіліктен босатпайды.

Қор барша ұжым мен қауымдастық үшін қудалау мен кемсітушілікке жол берілмейтін орта құру – ортақ міндет екенін еске салады. Тек бірлесіп, бұзушылықтарға төзбеушілік таныту, бір-біріне құрметпен қарау және зардап шеккендерге қолдау көрсету арқылы ешкім өзін қорланған немесе үрейде сезінбейтін жағдай жасауға болады.

Біз Қормен байланысы бар әрбір бала мен ересек өзін қауіпсіз сезініп, қорқынышсыз әрі кедергісіз әлеуетін іске асыра алатын орта қалыптастыруға ұмтыламыз. Аталған Саясат – осы мақсатқа жету жолындағы құралымыз әрі уәдеміз.

Осы Саясаттың қандай да бір ережелерін тар аяда немесе таңдамалы түрде түсіндіруге жол берілмейді – барлық тараулар өзара байланысты және мәселені кешенді түрде қарастыруды қамтамасыз етеді.

Егер Саясат ережелері Қазақстан Республикасының императивтік заң нормаларына (заңнама өзгерген жағдайда) қайшы келсе, мұндай жағдайда заң нормалары қолданылады, ал Саясат жедел түрде түзетіледі.

Саясатты түсіндіру немесе қолдануға қатысты барлық сұрақтар Қордың Жауапты тұлғасына жолдануы мүмкін. TFQ қауымдастығының әрбір мүшесі түсіндірме алуға, қажет болған жағдайда зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке жол бермеу тақырыбы бойынша қосымша ақпарат пен оқудан өтуге құқылы.

32. Осы Саясат Қор құрылтайшыларының (қатысушыларының) Жалпы жиналысында бекітіледі. Саясатқа өзгерістер жаңа редакцияда қабылдану арқылы енгізіледі.

33. Осы Саясат Қазақстан Республикасының заңнамасына, Қордың мүдделері мен қажеттіліктеріне сәйкестігі тұрғысынан кемінде әр екі жылда бір рет қайта қаралуға жатады. Қайта қарау процесін бастауға жауапты тұлға – Жауапты тұлға болып табылады.

Осы тармақта белгіленген мерзім ішінде Саясат ережелері өзгермесе, оның қолданылуы келесі кезеңге ұзартылып, бұл туралы бірінші бетке белгі қойылады («Қайта қаралды», Т.А.Ө. (бар болса), күні және Жауапты тұлғаның қолы көрсетіледі).

34. Саясат келесі жағдайларда мерзімінен бұрын қайта қаралуға жатады:

- 1) Саясат мазмұнына әсер ететін заңнама өзгерсе;
- 2) Қордың көзқарасы, сыртқы орта мен ішкі қажеттіліктері өзгерсе;
- 3) Саясаттағы әлсіз тұстар немесе олқылықтар анықталған оқиға орын алса;
- 4) Қор қайта ұйымдастырылса;

5) Қордың басқару органдарының, тәуелсіз аудиттің, серіктестердің және т.б. тарапынан ұсыныстар келіп түссе.

35. Қайта қарау процесі қызметкерлерден ұсыныстар жинауды, соңғы кезеңдердің тәжірибесін талдауды, үздік практикаларды зерттеуді қамтиды. Жаңартылған Саясат жобасы Қор басшылығымен талқыланып, белгіленген тәртіппен бекітіледі.

36. Саясат барлық қызметкерлер мен бағдарлама қатысушыларына электрондық форматта жеткізіледі.

37. Саясатты тиімді енгізу үшін Қор жаңа қызметкерлер мен бағдарлама қатысушыларын онымен міндетті түрде таныстырады. Қызметкерлерге Саясат Қордың білім базасында қолжетімді.

38. Осы Саясат бекітілген күннен кейін 10 (он) күнтізбелік күн өткен соң күшіне енеді.

*«Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының
барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке
мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына
1 қосымша*

TFQ қауымдастығы мүшелерінің Қоғамдық қордың барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына қатысты жауапкершілік матрицасы

№	TFQ қауымдастығының мүшелері	Жауапкершілік/міндеттер аймақтары	Мерзімдер
1.	Құрылтайшылар (Құрылтайшылардың жалпы жиналысы)	Саясатты және оған енгізілетін өзгерістерді бекіту	Қажеттілігіне қарай
2.	Қамқоршылар кеңесінің мүшелері	Қорға қатысты ЗК мәселелері бойынша кеңес беру; апелляцияларды қарау; Қор директорының қатысуымен болған оқиғаларды қарау	Қажеттілігіне қарай
3.	Директор	Қор қызметіне жалпы басшылық ету және Қор қызметкерлерінің әрекеттеріне жауапкершілік; Саясатты қалыптастыру және оның қағидаттары мен ережелерін насихаттау; Саясаттың қолжетімділігін және сақталуын қамтамасыз ету	Үздіксіз
		Тәртіптік / түзету шараларын және өзге де ықпал ету шараларын қолдану	Қажеттілігіне қарай
4.	SLT	Қайталанатын мәселелерді анықтау және алдын алуды жақсарту үшін статистикалық деректерді талдау;	Жылына кемінде бір рет
		Бағдарламалық тәуекелдерді талдау және төмендету	Тәуекел анықталған немесе жүзеге асқан сәтте, бірақ жылына кемінде бір рет
5.	Жауапты тұлға	Өтініштерді қабылдау, тіркеу және сақтау; Өтініштерді бастапқы қарау	Қажеттілігіне қарай
		Саясаттың тиімділігін талдау, есептілік	Жылына кемінде бір рет
		Саясаттың орындалуын бақылау, тәуекелдерді анықтау	Үздіксіз
		Тәуекелдерді талдау, SLT-ға ұсыну	Тәуекел анықталған немесе жүзеге асқан сәтте
6.	Заңгер	Құжаттар, рәсімдер мен шешімдерге құқықтық сараптама жүргізу; Өтініштерге құқықтық сүйемелдеу	Қажеттілігіне қарай

7.	Қор қызметкерлері, бағдарлама және жоба финалистері/қатысушылары	Саясатпен қол қою арқылы танысу (2-қосымша)	Жұмысқа қабылданғаннан немесе бағдарлама/жобаға іріктелген күннен бастап 5 күн ішінде
		ЗК туралы хабардарлықты арттыру жөніндегі оқыту және іс-шараларға қатысу	Оқыту өткізілген сәтте
		ЗК тәуекелдерін анықтау, Қордың Жауапты тұлғасына хабарлау	Үздіксіз
8.	Тьюторлар	Финалистерге/қатысушыларға Саясатпен қол қою арқылы таныстыру; Қордың Жауапты тұлғасы туралы ақпаратты жеткізу (лауазымы, аты-жөні, e-mail)	Бағдарлама/жобаға іріктелген күннен бастап 5 күн ішінде
		ЗК туралы хабардарлықты арттыруға бағытталған оқыту және іс-шараларды жоспарлау, ұйымдастыру, өткізу	Бағдарлама/жоба жоспарына сәйкес
		Бағдарлама қатысушыларын сүйемелдеу және бақылау	Күнделікті
9.	Бағдарлама қатысушылары / тьюторлар	Білім беру ортасындағы оқушылардың құқықтары мен мүдделерінің сақталуы мен қауіпсіздігін бақылау	Балалармен жұмыс кезеңінде
10.	Қордың балалар қатысатын іс-шараларын ұйымдастырушылар (әкімшілер)	«Teach for Qazaqstan» іс-шараларына қатысу және қатынау нұсқаулығын (5-қосымша) барлық қатысушыларға, ұйымдастырушыларға, жеткізушілерге жолдау	Балалар қатысатын іс-шара басталғанға дейін
11.	Амбассадорлар, кеңесшілер, сарапшылар, ассессорлар, тренерлер, фандрайзерлер, демеушілер, еріктілер, жеткізушілер және т.б.	Саясатпен танысу, ынтымақтастық шарттарын сақтау	Ынтымақтастық аясында
12.	Қауымдастықтың барлық мүшелері	Саясатты сақтау	Үздіксіз
		Бұзушылықтар немесе күдікті жағдайлар туралы хабарлау	Анықталған сәтте

*«Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының
барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке
мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына
2 қосымша*

Нысан*

Міндеттеме

Мен, _____ (Т.А.Ә.),

төмендегіні растаймын:

1. «Teach for Qazaqstan» жеке қорының зорлық-зомбылық пен кемсітушіліктің барлық түрлеріне мүлдем төзбеушілік Тұжырымдамалық саясатымен (бұдан әрі – Саясат) таныстым.
2. Саясаттың мазмұнын және онда көрсетілген талаптарды түсінемін.
3. Саясаттың барлық ережелерін бұлжытпай орындауға, басқа адамдардың құқықтары мен қадір-қасиетін құрметтеуге, кез келген түрдегі зорлық-зомбылыққа, кемсітушілікке және өзге де бұзушылықтарға жол бермеуге міндеттеме аламын.
4. Саясатты бұзу «Teach for Qazaqstan» жеке қорының ішкі құжаттарына және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес шаралардың қолданылуына алып келуі мүмкін екенін толық түсінемін.

Күні: «_» _____ 20 ж.

Т.А.Ә.: _____

Қолы: _____

Ескертпелер:

* Бұл міндеттеме Қордың өзге де саясаттарымен, сондай-ақ Этика кодексімен танысу және оларды сақтау бойынша тармақтарды біріктіруі мүмкін.

** Міндеттеме қағаз түрінде (қол қою реквизитімен) немесе электрондық цифрлық қолтаңбаны пайдалана отырып электрондық түрде ресімделіп, қол қойылуы мүмкін (электрондық нұсқада қол қою реквизиті көрсетілмейді).

*«Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының
барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке
мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына
3 қосымша*

Балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың (қорлаудың) жіктелуі және оның салдары

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ! Төмендегі кестеде келтірілген факторлар тек ақпараттық-ағартушылық сипатта берілген. Сізге оқушылар мен олардың отбасы мүшелерінің жеке және отбасылық өмірі туралы ақпаратты анықтауға және әсіресе таратпауыңыз керек (НД оқиғасы туралы Қорға Саясатта көзделген тәртіппен хабарлаудан басқа жағдайларда). Бұл ақпарат — қолжетімділігі шектеулі деректерге жатады (заңмен қорғалатын құпия).

Қолжетімділігі шектеулі деректерді заңсыз жинау, өңдеу және тарату Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес қудаланады!

Түрі	Формалары мен белгілері (сыртқы және мінез-құлықтық)	Факторлар*	Салдары
ФИЗИКАЛЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ	– Формалары: дене жарақаттарын салу, жүйелі түрде физикалық жаза қолдану. Сыртқы белгілері: – сызаттар, көгерулер (қанталаулар), жаралар, тырнақ ізі, тыртықтар (жаңа және ескі), ісіктер, қызару, соққы іздері, тістеу іздері, күйіктер; – көзге қан құйылу; – мойындағы тұншығу іздері; – тістің түсуі немесе қозғалуы, ауызда, ерінде, құлақта жыртылу немесе кесілген іздер; – бастың жалаңаштанып қалуы (шаш түсу); – есінен тану, құсу, бас ауруы; – физикалық дамудың тежелуі (салмақ пен бой бойынша артта қалу). Мінез-құлықтық белгілер: – көңіл-күй мен мінез-құлықтың өзгеруі (тұйықталып кету, араласудан қашу, бұрын тыныш болған адам агрессивті бола бастайды); – зейін қою, оқу материалын есте сақтау қабілетінің төмендеуі; шаршау және енжарлық; оқуға және мектепке баруға ынтықсыздық;	– отбасында балаларды тәрбиелеу барысында физикалық жазаны қолдану қалыпты және қолайлы әдіс ретінде қабылдануы; – ата-аналардың немесе бірге тұратын өзге де тұлғалардың алкоголь, есірткі қолдануы, депрессиядан, психологиялық қиындықтардан зардап шегуі; – отбасындағы жиі жанжалдар, ұрыс-керістер және тұрақты қақтығыстар.	– ауырсыну, жарақаттар және олардың салдары, жиі ауыру, оның ішінде бас ауруы, іштің ауыруы және т.б.; – құрдастарымен қарым-қатынас орнатуда қиындықтар; қарым-қатынас жасауға құлықсыздық, жалғыздықты іздеу; – мектептегі үлгерімнің төмендеуі; – қоршаған ортаға деген қызығушылықтың төмендеуі, шынайы өмірден алшақтау және виртуалды әлемге басымдық беру; – тамақтану тәртібінің бұзылуы (шамадан тыс жеу немесе жеткіліксіз тамақтану, салмақтың айтарлықтай өзгеруі); ұйқының бұзылуы, депрессия, тұлғалық және мінез-құлықтық бұзылыстар; – агрессиялық, демонстративті мінез-құлық; асоциалды, девиантты іс-әрекеттер; – психобелсенді заттарды қолдану;

	– ересектерге, әсіресе сенімді қарым-қатынас орнату қалыпты саналатын ересектерге сенімсіздік таныту; ересектерден қорқу және үрейлену (жанасқанда немесе жақындағанда селк етіп шошу); немесе керісінше, ересектермен шамадан тыс байланыс орнатуға тырысу, назар мен жылулық іздеу.		– өзін-өзі зақымдау, суицидалды мінез-құлық. –
ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ (ЭМОЦИОНАЛДЫҚ) ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ	Формалары: – үнемі сын айту, келеке ету, ескертулерді қорлайтын түрде айту; дәлелсіз түрде баланың өз көзқарасы, сезімі, қалауы болу құқығынан айыру; – қорлау, балағаттау, мазақ ету, дұшпандық қатынас, көпшілік алдында келемеждеу, қорқыту, зорлық көрсетуге қоқан-лоққы жасау, алдау және манипуляциялау; – баладан жасына немесе мүмкіндіктеріне сәйкес келмейтін шамадан тыс талап қою; – баланы әдейі физикалық немесе әлеуметтік оқшаулау; өз ортасындағы құрдастары немесе ересектермен әлеуметтік байланыс орнатуға тыйым салу; – баланы антиәлеуметтік немесе деструктивті әрекеттерге (ұрлық, алаяқтық, ішімдік ішу, есірткі қолдану және т.б.) итермелеу немесе қолдау; – баланың психологиялық жарақат алуына әкелетін бір реттік дәреке психологиялық қысым; – террориздеу (өлтіремін, физикалық зиян келтіремін, қорқынышты орынға апарамын деп қорқыту). Мінез-құлықтық белгілер: – көзге көрінетін себепсіз мазасыздық, қорқыныш сезімі; тұйықтық; назар аудару мәселелері; – қарым-қатынастан қашу, құрдастарынан оқшаулану; ересектермен сенімді қарым-қатынас орнатудағы қиындықтар; – өзін төмен бағалау, «мен жаманмын», «менде бір ақау бар» деген сенім; депрессияға бейімділік, мұңды немесе «сөнген» бет-әлпет; – сынға жоғары сезімталдық, жазалануды күту; қысымға оңай көну немесе керісінше кез келген ескертулерге агрессиямен жауап қайтару; – оқу мен ойындарға, тамаққа деген қызығушылықтың жоғалуы; – ешбір медициналық себепсіз бас ауруы, іштің ауруы, еңкіш жүру әдеті, көзге тіке қараудан қашу;	– психологиялық зорлық-зомбылық отбасы ішіндегі қарым-қатынас стилі болып табылады; баланы (балаларды) тәрбиелеудің бақылаушы, шамадан тыс қадағаланатын стилі; ата-аналардың балаларға жасына және даму деңгейіне сәйкес келмейтін тым жоғары күтулері мен талаптар қоюы; – отбасының әлеуметтік-экономикалық мәртебесінің төмен болуы; – баланың — қалаусыз жүктіліктің нәтижесі болуы, оның ішінде зорлау салдарынан туған бала; әлсіз денсаулықтағы немесе мүгедектігі бар бала; – ата-аналардың немесе бірге тұратын басқа адамдардың алкоголь, есірткі қолдануы, депрессиядан немесе психологиялық мәселелерден зардап шегуі.	– өмірді өшпенділікпен қабылдау; – ұйқы мен тамақтану режимінің бұзылуы; – қарым-қатынас жасай алмау, айналадағы адамдармен байланыс орната білмеу; – үлгерімнің төмендеуі; – өзін-өзі төмен бағалау; – оңашалану мен жалғыздыққа бейімділік; – шамадан тыс көңілсіздік, жағымпаздық, барынша көңіл алуға тырысатын мінез-құлық; – әлеуметтік-эмоционалдық жетілмегендік; – қорқыныштар, фобиялар; – невроз және невротикалық бұзылыстар; – агрессивтік мінез-құлық; – өзін-өзі жоюшы мінез-құлық (суицидтік емес және суицидтік сипаттағы әрекеттерді қоса алғанда); – посттравматикалық күйзеліс бұзылысы.

	– тиктер, тұтығу, жүйке әдеттері (тырнақ шайнау, шаш тарту немесе жұлу).		
СЕКСУАЛДЫҚ ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚ	Формалары: – жыныстық сипаттағы әрекеттерге қатысуға мәжбүрлеу немесе иландыру; – жыныстық қатынасқа немесе әрекеттерге мәжбүрлеу (зорлау, азғындық, порнографияға тарту және т.б.); – балаға өзінің жыныстық органдарын көрсету, жыныстық сипаттағы әңгімелер жүргізу; – баланың жыныстық органдарына тиіп көру немесе баланы ересек адамның жыныс мүшелеріне тигізу; – жыныстық қорлау, әдепсіз ескертпелер немесе сыпайы емес комплименттер айту; – жыныстық бейнелерді, бейнематериалдарды көруге итермелеу немесе көрсету; – сексуалдық қызметтерге қатысу үшін материалдық немесе басқа да игіліктер ұсыну (эксплуатация); – балаға қатысты сексуалдық зорлық-зомбылыққа куә болуға итермелеу. Сыртқы және мінез-құлықтық белгілері: – жыныс мүшелерінің жарақаттары, ауырсынуы, қан кетуі; – жүріс-тұрыста, отырыста, денесін ұстауда өзгерістер (аяқтарын айқастырып отыру, жүріп-тұруда ауырсыну); – жыныстық аурулар белгілері; – өз жасына сәйкес келмейтін жыныстық мінез-құлық, басқа адамдармен жыныстық сипаттағы тақырыптарда сөйлесу; – өзгелерден ерекше киім киюге немесе жыныс мүшелерін жасыруға тырысу; – мастурбацияны шамадан тыс жиілеу немесе қоғамдық орында жасау; – түнде зәр жіберу, ұйқысыздық, қорқынышты түстер; – өз денесін кірлетуге, жуынбауға бейім болу; – депрессия, селқостық, тұйықтық немесе керісінше агрессия; – мектепке барудан бас тарту немесе сабақ үлгерімінің күрт төмендеуі.	– отбасындағы авторитарлық тәрбиелеу стилі, баланың ата-анасымен, әсіресе анасымен нашар қарым-қатынасы, ата-аналар арасындағы қақтығыстар; ананың әртүрлі себептермен (жұмыспен тым айналысқандығы, ұзақ іссапарларда болуы, ауруханада жатуы және т.б.) ұзақ уақыт бойы болмауы; – өгей әкесі немесе анасымен бірге тұратын сожителі бар отбасылар; – ата-аналар немесе бірге тұратын басқа тұлғалар алкоголь, есірткі қолдануы, депрессия мен психологиялық мәселелерге шалдыққаны, өздері де жыныстық зорлық-зомбылыққа ұшыраған болуы мүмкін.	– автоагрессия, өзіне зиян келтіру, self-harm мінез-құлқы; суицидтік мінез-құлыққа бейімділік; – қорқыныш, фобиялар, психикалық бұзылыстар; жылауықтық, жалғыздық, достарының болмауы; ұйқының бұзылуы, түнгі үрейлі түстер; – жануарларға, адамдарға қатігездік көрсету, болашақ некеде серіктестеріне зорлық-зомбылық көрсету немесе керісінше «жәбірленуші» рөліндегі мінез-құлық; – ересектермен және құрдастарымен физикалық байланыстан қорқу; – тамақтану тәртібінің бұзылуы; – агрессивті және асоциалды мінез-құлық; орынсыз сексуалдық мінез-құлық, жарақаттың себебін жасыруға ұмтылу, күмәншілдік; – өзін-өзі төмен бағалау, өзін кемсіту, кінә сезімі; депрессия, психикалық бұзылыстар; – ретсіз жыныстық қатынастар; эротикаланған мінез-құлық және жезөкшелік; – жыныстық жолмен берілетін аурулар, АИТВ/ЖИТС; – ерте жүктілік; ерте түсік және оның салдарлары; – балалық шақтағы жыныстық зорлық-зомбылық тәжірибесі ересек жаста жыныстық зорлықтың құрбаны болу қаупін арттырады.
НӘСІП ТЕРІ ЕСКЕ РІЛМЕ	Формалары: – назар аудармау, күтім мен қамқорлықтың болмауы – баланы аш қалдыру, ауа райына сай емес киім кигізу немесе	– ата-аналар немесе бірге тұратын өзге тұлғалардың алкогольдік ішімдіктер мен есірткі заттарын	психикалық дамудың кешеуілдеуі; қаңғыбастық, қайыр сұрау; ұрлық жасау, қоқыстарды ақтару және т.б.;

	мүлде киіндірмеу, санитарлық талаптарға сай келмейтін, өмір сүруге қолайсыз жағдайда, тұрақты мекенжайсыз өмір сүруі; – білім мен оқуға деген қажеттіліктерін елемей; – медициналық көмекке немқұрайлы қарау – медициналық көмекке жүгінбеу, ауыр соматикалық немесе психикалық ауытқулары бар балаға күтімнің болмауы; – қауіпті экологиялық жағдайда, антиәлеуметтік ортада, ересектердің қарауынсыз көшеде қалдыру, баланың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін немесе жазатайым оқиғаға ұшырау қауіпі жоғары жағдайларда жалғыз қалдыру; – бақылаусыз қалдыру, бұл жазатайым оқиғаға әкеп соғуы мүмкін; балаға күтім жасауға құлықсыздық немесе бөлек тұру салдарынан оны бөгде адамдардың қарауына жиі қалдыру. Физикалық белгілері: – антисанитарлық жағдайда өмір сүру; – жиі аш жүруі; салмақ пен бой өсуінің құрдастарына қарағанда артта қалуы; – шаршаңқы, ұйқылы көзқарас, бозғылт жүз, қабақтың ісінуі; сөйлеу және психикалық дамудың кешеуілдеуі; – ұқыпсыз киіну, маусымға және бала өлшеміне сәйкес келмейтін киім; тазалықтың болмауы, жағымсыз иіс; бит, қышыма, бөртпе; – жиі «жазатайым оқиғалар», іріңді және созылмалы жұқпалы аурулар; асқынған тіс жегі; – тиісті екіпелердің болмауы. Мінез-құлықтық белгілері: – мектеп сабақтарын жиі босату; – құрдастарымен араласудың болмауы; – тіленшілікпен айналысу; – үздіксіз назар мен қамқорлық іздеу; – үнемі аштық пен шөлдеу; – мінез-құлықтың шектен шығуы: балаша немесе керісінше «ерсек адам» кейпінде әрекет ету; – агрессивті немесе тұйық, немқұрайлы болу; гиперактивтілік немесе басыңқы күй; – таңдамай достасу немесе мүлде араласқысы келмеу; – от қойғыштыққа бейімділік, жануарларға қатыгездік.	қолдануы, депрессияға немесе психологиялық мәселелерге ұшырауы; – бала тәрбиелеуде тәжірибесі мен дағдысы жоқ жас ата-аналар; – әлеуметтік-экономикалық деңгейі төмен отбасы; – созылмалы аурулары, мүгедектігі, ақыл-ой кемістігі бар немесе балалық шағында қатыгез қарым-қатынасқа ұшыраған ата-аналар; – әлеуметтік оқшауланған (изоляцияланған) отбасылар.	агрессивті, арандатушы мінез-құлық, әлеуметтік нормалар мен заңдарды елемей немесе бұзу; психикалық және мінез-құлықтық бұзылыстар, депрессия, суицидке бейімдік; асоциалды топтарға тартылу және соларға эмоционалдық тәуелділік; қарым-қатынас орнатуда қиындықтар; тұрақты түрде назар мен қатысуды қажет ету; өрт қоюға бейімділік, жануарларға қатыгездік көрсету.
БАЛАН Ы ПАЙДАЛ АНУ	Контекстке байланысты түрлері: – Экономикалық қанау – баланы білім алуына кедергі келтіретін, денсаулығына немесе дамуына зиян келтіретін	– отбасының экономикалық жағдайының төмендігі; – отбасының моральдық азғындауы;	– мектепке барудың сиреуі, сабақтарды жиі босату салдарынан оқу үлгерімінің төмендеуі;

	еңбекке тарту (оның ішінде қайыр сұрату, ауыр жұмыс, "тағам үшін жұмыс істеу"); – Жыныстық қанау – баланы жыныстық ләззат немесе коммерциялық пайда мақсатында пайдалану (жезекшелік, порнография, сыйлық/ақша үшін «қызметтер» көрсету); – Психологиялық зорлық-зомбылық – қанау әрдайым баланың құқықтарын бұзу, еркіндігін шектеу, қажеттіліктері мен қадір-қасиетін елемеумен байланысты; сондай-ақ қорқыту, қорлау секілді психологиялық қысым тәсілдері қолданылған жағдайда; – Физикалық зорлық-зомбылық – балаға күш қолдану немесе бостандығынан айыру арқылы қанау жүзеге асырылған жағдайда. Сыртқы және мінез-құлық белгілері: Контекстке байланысты жоғарыда сипатталған белгілер байқалуы мүмкін.	– баланы экономикалық пайда көзі ретінде қарастыратын асырап алған (қамқоршылықтағы) отбасыларда тәрбиеленуі; – баланың қараусыз қалуы, отбасында қамқорлықтың болмауы; – мектеп әкімшілігі немесе қызметкерлері тарапынан оқушылардың еңбегін бекітілген ережелерге, нормаларға және білім беру-тәрбиелеу үдерісінің мақсаттары мен қағидаттарына қайшы түрде пайдалану. Ескерту: Бала еңбегін қанау болып саналмайды — егер бұл тәрбиелік сипаттағы шаралар, еңбекке құрмет пен еңбекқорлықты тәрбиелеуге бағытталған бағдарламалар болса, сондай-ақ үйде немесе мектепте зорлық-зомбылықсыз және кемсітусіз жүргізілетін еңбекке баулу болса.	– бала денсаулығына (физикалық және психикалық), сондай-ақ оның әлеуметтік және эмоционалдық дамуына зиян келтіру (бұл — жоғарыда сипатталғандай, қанаудың нақты контекстісіне байланысты болуы мүмкін).
БУЛЛИНГ (КИБЕРБУЛЛИНГ) сочетает все виды насилия	Баланы қудалау (буллинг) — бұл баланы жүйелі түрде (екі немесе одан да көп рет) қорлау сипатындағы әрекеттерге ұшырату, оның артынан түсіп, қорқыту, сонымен қатар қандай да бір әрекетті жасауға немесе бас тартуға мәжбүрлеу мақсатында жасалатын әрекеттер. Буллинг көпшілік алдында, бұқаралық ақпарат құралдарын, телекоммуникациялық желілерді немесе онлайн-платформаларды (кибербуллинг) пайдалану арқылы да жүзеге асырылуы мүмкін. Мүмкін болатын түрлері – Груминг – Бала мен ересек арасындағы сенімді қарым-қатынасты пайдаланып, баланы жыныстық қанауға тарту немесе жеке қанағаттану мақсатында қолдану. – Секстинг – Балаға қысым көрсету, қорқыту немесе алдау арқылы интимдік сипаттағы фотосуреттерді, мәтіндерді немесе бейнематериалдарды оның келісімінсіз тарату немесе орналастыру (цифрлық құралдар арқылы). – Троллинг – Әдейі қорлау, кемсіту, арандату; әсіресе интернет-форумдарда, әлеуметтік желілерде.	– Үйдегі қатігездік немесе елемеу – баланың қажеттіліктеріне назар аудармау немесе оған физикалық/психологиялық қысым көрсету. – Авторитарлық немесе, керісінше, жүйесіз тәрбиелеу стилі – қатаң шектеулер немесе толық бақылаусыздық. – Отбасында құрметке негізделген қарым-қатынас дағдыларының болмауы – балаға мысқыл, бұйрықпен сөйлеу, тілдік агрессияның қалыпты саналуы. – Ересектердің агрессияға, мазақ етуге, «қатал әзілдерге» төзімділік танытуы – баланың зорлық-зомбылыққа қарсы қорғансыздығын қалыптастырады.	Баланың физикалық және психикалық денсаулығына, сондай-ақ оның әлеуметтік және эмоциялық дамуына зиян келтіру (пайдалану түріне байланысты жоғарыда сипатталғандай)

	– Аутинг – Бала туралы жеке ақпаратты оның келісімінсіз әдейі жариялау арқылы оны масқаралау. – Жалған профиль жасау – Баланың атынан жалған аккаунт ашу және осы арқылы қудалау. – Фишинг – Жеке деректерді (мысалы, аккаунттар, ата-анасының банк карталары) алдау арқылы алу, баланы алдап, қаржылық пайда табуға ұмтылу. – Елемей (игнорлау) – Әлеуметтік оқшаулау, қарым-қатынастан шеттету, бойкот жариялау.	– Зорлық үшін нақты ережелер мен салдардың болмауы – жазасыздық атмосферасы. – Теріс әлеуметтік климат – «өз адамдарымыз» және «бөгде адамдар» деп бөліну, оқшаулау. – Құрдастары тарапынан буллингті қолдау немесе үндемеу – зорлықты қалыпты жағдай деп қабылдау. – Буллерлерде (агрессорларда): эмпатия деңгейінің төмендігі; үстемдік етуге ұмтылыс; эмоцияны агрессия арқылы ғана білдіру дағдысы. – Құрбандарда (жәбірленушілерде): жоғары осалдық (ұяңдық, сыртқы келбет ерекшеліктері, әлеуметтік мәртебе, денсаулық немесе мінез-құлықтағы өзгешеліктер). – Мұғалімдердің шамадан тыс жүктемесі, бақылаудың және алдын алудың болмауы – мектептегі жағдайдың ушығуына әкеледі. – Баланың белгілеріне назар аудармау – «өзі кінәлі», «мазақтаса, жай қалдырсын» сияқты жауаптармен мән бермеу.	
--	---	---	--

Маңызды ескерту:

Бір-екі белгі баланың зорлық-зомбылыққа ұшырағанын білдірмеуі мүмкін. Алайда олардың жүйелілігі, бірнеше белгінің қатар байқалуы және белгілі бір ересек адаммен байланыстан кейін немесе нақты бір ортада көрінуі — бұл алаңдаушылық тудыратын және шара қабылдауды қажет ететін маңызды белгі!

*«Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының
барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке
мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына
4 қосымша*

Нысан

ҚАТАҢ ҚҰПИЯ!

Толтырылған нысандарға бөгде адамдардың қол жеткізуіне жол берілмеуі тиіс. Нысан тек қағаз тасымалдағышта, Қор кеңсесінде түпнұсқа күйінде сақталуы керек. Электрондық көшірмелерді жасауға және сақтауға тыйым салынады!

Бағыты

Жіберуші ұйым:	
Мекенжайы:	
Байланыс тұлғасы (Т.А.Ө., лауазымы):	
Тел.:	Эл. пошта:

Қабылдаушы ұйым / тұлға	
Тел.:	Эл. пошта:
Мекенжайы:	

Зардап шеккен тұлға туралы ақпарат:	
Т.А.Ө.:	Тел.:
Адрес:	Жасы:
Жынысы:	Азаматтығы:
Тілі:	ЖСН (бар болса):
Егер зардап шеккен тұлға кәмелетке толмаған болса (18 жасқа дейін):	
Занды өкілінің Т.А.Ө.:	Балаға туыстық дәрежесі (немесе өкілдік мәртебесі (қамқоршы/қорғаншы/басқа (көрсету керек)):
Занды өкілінің байланыс ақпараты:	Бала ата-анасынан немесе оны алып жүрген ересектерден ажыратылған ба? ☐ Иә ☐ Жоқ
Занды өкіл жолдану туралы хабардар ма? ☐ Иә ☐ Жоқ («Жоқ» болған жағдайда төменде түсініктеме беру қажет)	

Қажетті қызмет көрсетуді таңдаңыз: ☐ Қауіпсіздікті қамтамасыз ету ☐ Кеңес беру көмегі ☐ Психоәлеуметтік қолдау ☐ Құқықтық көмек ☐ Медициналық көмек ☐ Материалдық көмек ☐ Паналау (баспана) ☐ Тамақтану	
Өтініш білдірілген қызметтерге қажеттілікті түсіндіріңіз:	

Ақпаратты беру туралы келісім (Бұл құжатты жәбірленушімен (немесе оның заңды өкілімен) бірге мұқият оқып шығыңыз және ол/олар қол қойғанға дейін барлық сұрақтарына жауап беріңіз.)
Мен, _____ (жәбірленушінің аты-жөні), өзімнің жеке деректерімді _____ (қабылдаушы ұйымның атауы) __ мекемесіне жолдау және беру мақсаты — менің қауіпсіздігімді қамтамасыз ету, сондай-ақ маған көмек пен қолдауды үздіксіз көрсету екенін түсінемін. Осы Жолдаманы қол қоя отырып, мен осы формада көрсетілген жеке деректерімнің жиналуына және өңделуіне келісімімді беремін.
Қолы (жәбірленуші және/немесе заңды өкілі):
Күні (КК / АА / ЖЖ):

Алушы тұлғаның (қабылдаушы ұйым өкілінің) АТӨ және қолы:

Қабылдау күні (КК/АА/ЖЖ):

Ескертпе:

Жолдама қандай тәсілмен жіберілгенін және мәліметтерін көрсетіңіз – телефон нөмірі (тек шұғыл жағдайларда), электрондық пошта мекенжайы, басқа электрондық байланыс құралдары (мысалы, арнайы қосымша немесе дерекқор), қолма-қол жеткізу немесе пошта/курьер қызметі (мекенжайын көрсету қажет). Қай тәсілмен жолданса да, деректерді қорғау үшін техникалық және (немесе) физикалық қауіпсіздік шаралары қолданылуы тиіс.

Жолдаманың бір данасы (толтырылған форма) қабылдаушы ұйымға жіберіледі, ал екінші данасы (түпнұсқа) Қорда ішкі есепке алу және қажет болған жағдайда кейінгі әрекеттер үшін сақталады.

*«Teach for Qazaqstan» Қоғамдық қорының
барлық түрдегі зорлық-зомбылық пен кемсітушілікке
мүлдем төзбеушілік жөніндегі Кешенді саясатына
5 қосымша*

Нұсқаулық

балалар қатысатын «Teach for Qazaqstan» іс-шараларына қатысу және бару тәртібі туралы

1. Балалар қатысатын «Teach for Qazaqstan» (бұдан әрі – ұйымдастырушы) іс-шарасына қатысу (қатысу, бару) тек ұйымдастырушы тарапынан алдын ала келісілген адамдарға ғана рұқсат етіледі. Ұйымдастырушы қатысушылар мен келушілерді тізім бойынша тексереді.

2. Іс-шараға қатысушылар мен келушілерге тыйым салынады:

1. іс-шара барысында балаларды шақыруға, алып кетуге (жедел жағдайлардан басқа);
2. балаларға арналған дәретханаларды пайдалануға;
3. балалардың фото және бейне түсірілімін жүргізуге (арнайы шақырылған операторлардан немесе ұйымдастырушы тарапынан алдын ала келісім болмаған жағдайда, немесе баланың және оның заңды өкілінің жазбаша келісімінсіз);
4. балаға қатысты заңды өкілі болып табылмайтын адамның онымен оңаша қалуына (ұйымдастырушының нұсқаулығы бойынша міндеттерге кіретін жағдайларды қоспағанда);
5. шаншып-кесетін заттарды, газ баллондарын және басқа да қауіпті заттарды алып келуге;
6. үйде дайындалған тағамдарды, газдалған сусындарды, фастфудты алып келуге (ұйымдастырушымен алдын ала келісілген жағдайларды қоспағанда);
7. темекі шегуге, алкогольдік ішімдіктер, психотроптық (есірткілік) заттар мен олардың аналогтарын қолдануға.

3. Ұйымдастырушы қызметкерлеріне арналған нұсқаулық:

Егер келушінің іс-шараға кіруі (қатысуы) шұғыл және (немесе) негізделген қажеттілікке байланысты болса, немесе белгілі бір мақсат болса, онда іс-шараның әкімшісі (координаторы) мынадай әрекеттерді жасауы тиіс:

- ұйымдастырушы тарапынан жауапты тұлғаға келуші туралы хабарлау;
- келушінің жеке басын куәландыратын құжат деректерін және келу мақсатын тіркеу;
- келушіні кіргізуге рұқсат алу;
- мәселені шешу үшін оны «қызығушылық нүктесіне» дейін алып бару;
- егер кіру мақсаты қысқа мерзімді болса, мәселе шешілген соң келушінің іс-шарадан кеткенін бақылау.

Жеке басын куәландыратын құжаттарды ұсынудан және бару мақсатын түсіндіруден бас тартқан адамдар іс-шараға жіберілмейді.